

Nr 2 • 1993 • årgång 17 • 30 kr

sydasien

Den stora drömfabriken

7 588011 103006
PREDA B 0111-02

02

Omslagsbild:
Klassisk filmscen från Bombayfilmens
guldålder. Stjärnskådisarna Narais och
Raj Kapoor.

NUMMER 2/1993

INNEHÅLL

Bollywoodfilmen:	
Den stora drömfabriken	4
Miljökamp på vers	10
Ajit Roys krönika	12
Strandpojkar på Sri Lanka	14
Bombay i förtvivlan	16
Mördarjakt i Sri Lanka	20
Adoptivdebatt	22
Häxjakt i centrala Indien	23
Debatt Chetty – Schalk	24
Tamiltigrar och cyanidkapslar	25
Recensioner	26
COPE ger styrka	29
Notiser	30
Slutstrid i Afghanistan	31
Kineserna i Calcutta	32

sydasien

Har Asien blivit omodernt?

Håller världen – sedd ur vår synvinkel – på att bli alltmer begränsad till Europa? Kommer Asien än en gång att bli en avlägsen, exotisk och betydelselös del av vår Eurocentriska värld? Så var det en gång, och så kan det bli igen när vår upplysta och golbalt inriktade 1968-generation är borta.

Tidens tecken oroar, inte bara på universiteten, utan också i grundskolan eller rättare sagt bland de som planerar skolundervisningen. Ökad prioritet ges till den europeiska och nationella identiteten i pågående

reformering av undervisningen i Sverige. Det globala perspektivet undermineras och tunnans ut trots dess uppenbara betydelse. Och det i en tid när vi behöver ökad förståelse och insikt genom resor, studier, forskning. Vi behöver inte starkare etnisk, nationell eller regional identitet. Vi behöver ökad kunskap, närhet och solidaritet med resten av mänskligheten. Vi behöver en global identitet och ett globalt ansvar, inte fåtalets säregenheter. Eurocentrismen är ett uppenbart hot idag.

Den nya tiden märks också i studentutbytet. I Asien tas studenter från Väst emot på ett överväldigande sätt. Men en student från Asien som kommer hit får klara sig med en hotelladress och lite pengar i lokal valuta – och kommer han en fredagkväll är det en försvårande omständighet. Han är välkommen på kontorstid till sina studiekontakter. Att han behöver kontakter, sällskap och omvårdnad glöms ofta bort. Han inbjuds sällan till sina värdars hem, värdar som ofta besökt Asien och borde veta bättre.

"Ett Asien i Skandinavien skulle göra Skandinavien till en rikare och varmare plats att leva på", som en av mina kollegor skrev en gång.

Karl Reinhold Haellquist

Nordiska Institutet för Asiastudier, Köpenhamn

SYDASIEN
BOX 1142
221 05 LUND

Besöksadress: Råbygatan 5 B, 223 61
Lund.

Telefon: 046-13 35 68.

Ansvarig utgivare: Thomas Bibin.

Teknisk redaktör: Lars Eklund.

Tryck: I-Tryck/Grafiska Huset, Luleå
1993.

Register: Progek, Göteborg.

ISSN: 0282-0463

Prenumeration: Medlemskap i
tidskriftsföreningen SYDASIEN, inkl
fyra nummer av tidningen (ett år) kostar
för privatpersoner i Sverige 120 kr, övri-
ga Norden 150 kr. Enbart prenumeration
(institutioner och bibliotek) kostar 150
kr. Utanför Norden 60 kr portotillägg +

ytterligare 35 kr om betalning sker med
utländsk check. Vi är tacksamma för
stödprenumerationer/medlemskap å
minst 200 kr.

Lösnummerpris: 30 kr.

Postgiro: 79 54 96-9 SYDASIEN.

Redaktion för detta nummer: Thomas

Bibin, Lars Eklund, Marianne

Andersson, Jörgen Söfelde och Karin

Maclennan (Göteborg).

Kommande nummer görs också i

Göteborg och utkommer i september.

Artiklar och debattinlägg välkomnas.

Manusstopp: 15 augusti 1993.

Kontaktpersoner för lokala redak-

tionskommittéer:

Stockholm: Tobias Hellström,

Råsundavägen 70, 171 52 Solna, 08-27

05 85.

Göteborg: Thomas Bibin, Västra

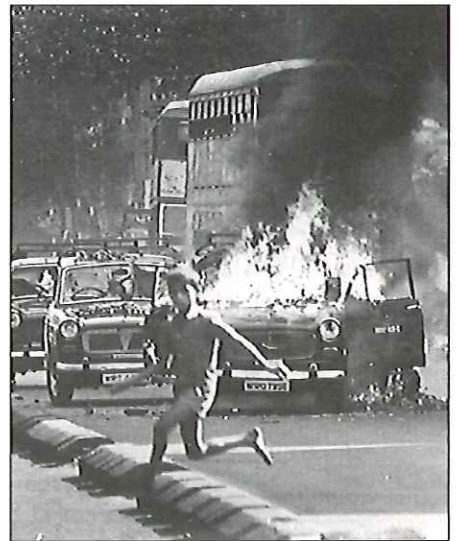
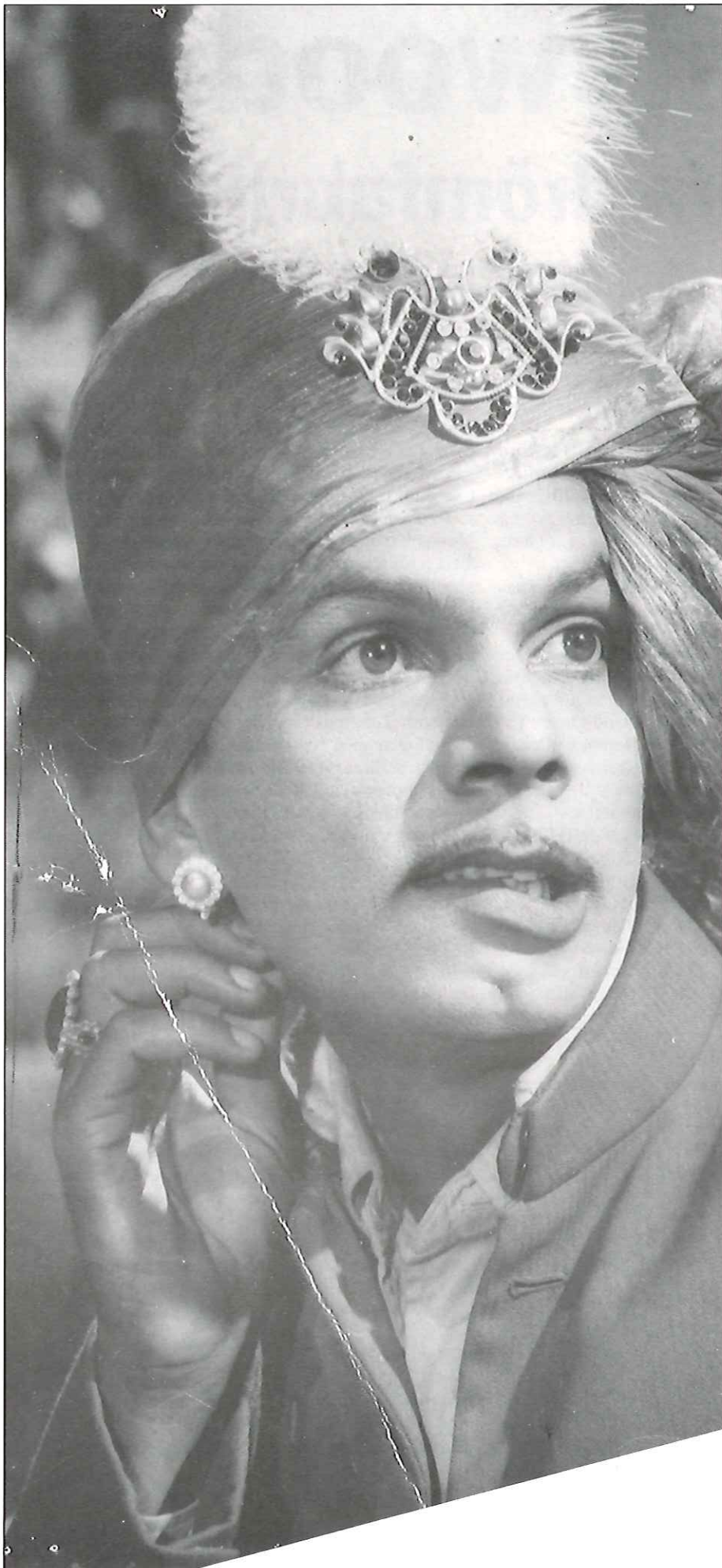
Bodarnevägen 3102, 441 60 Alingsås,
0322-511 77.

Skåne: Göran Djurfeldt, Kullavägen 3,
232 51 Åkarp, 040-46 08 95.

Köpenhamn: Stig Toft-Madsen,
Strandgade 96, DK-1401 København K,
(00945) 31 54 56 11.

Tidskriftsföreningen SYDASIEN har
som mål att sprida information om situa-
tionen i södra Asien. Föreningen stödjer
de krafter som bekämpar imperialismen,
det politiska förtrycket och underutveck-
lingen i området. Föreningen är fristående
från politiska partier och grupperingar
i Sydasien såväl som i Sverige.

☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆

Bilbomb nära Shiv Sena Bhawan i Bombay mars 1993. Foto: Sherwin Crasz

B Bollywood - Sanning eller konsekvens?

O I Bombay skapas framtidens bilder och motbilder. I filmens värld, i den politiska fanatismens värld, i det nya konsumtionssamhället som gjort Bombay till Indiens största och modernaste stad. Men Bombay har därmed blivit de skarpa kontrasternas stad, hårt drabbad av de dödliga gatubräken efter Ayodhya i vintras och av de maffiainspirerade bombdåden i mars.

M Läs om och se verklighetens Bombay längre fram i detta nummer av SYDASIEN.

B Läs här om drömmarna i filmfabrikernas Bombay

A – the city
where
everything is
possible.
Y Especially the
impossible.

◀ Reklam för en klassisk Bollywood-film, *Anjaan*, regisserad av M Sadiq och med Vyjayantimala, Pradeep Kumar och Jeevan i huvudrollerna.

Bollywood

den stora drömfabriken

Welcome to Bombay – the city where everything is possible. Especially the impossible. Efter ett par veckor i Bombay nickar jag i takt till orden i indiske rockstjärnan **Remo Fernandes** hit "Bombay City". Raderna återklingar i mina öron när jag ser regissören **Dev Anand** le mot kamerablaxarna, med armarna om ett par bystiga skådespelerskor.

I Bombay sitter en tidningsförsäljare i varje gathörn med packar av färggranna *Cineblitz*, *Movie*, *Stardust*, *Stars and Style*, *Filmfare*, *Aura of the Stars*, *Film Mirror*, *Tinsel Town*, *Showtime*, *Savvy*, *TV-Video Guide*, *Screen* och *Cine Advance*, plus alla deras systertidningar på de indiska språken.

Bombay – Indiens största stad, är också drömmarnas stad – Bollywood; Asiens Hollywood och Indiens Manhattan i samma andetag. På vägen till Sahar International Airport erbjuder Bombay ett panoramabild över Asiens mest vidsträckt och tätbefolkade slum, Dharavi.

Den indiska filmproduktionen sägs ha startat för åttio år sedan i Bombay och långt före självständigheten var hindifilmen en miljonindustri. I dag är Bombay tillsammans med Madras de två största filmfabrikerna i världens största filmland, med en årlig produktion av 800-950 filmer. De är galna i sina filmer, de där indierna.

Biograferna som visar de senaste kommersiella filmerna är alltid utsålda till sista platsen – här råder ingen biografkris, biljetten kostar från 80 öre upp till fem kronor i de finare luftkonditionerade premiärbiograferna. Salongerna slukar tusentals åskådare. Vill man se en film av superkommersiella regissören **Mahesh Bhatt** eller med medelålders actionhjälten **Jackie Shroff** ska man vara ute i god tid för att inhandla sin biljett eller vara beredd på långlänga köer.

Satya Kamal i TV-rollen "Entangled in love".

Tårdrypande

Så står jag i en trång, mörk och smutsig foajé och väntar, om det är en actionfilm kan du räkna till fem kvin-

nor i publiken – kvinnorna har sina egna, mjuka tårdrypande kärleksdramer. Filmer i Indien delas in i två huvudkategorier: Kommersiella filmer (action, musikal, romantik, tragedi, komedi) och parallell film (artfilm och socialrealistisk film). Inom en genre, framför allt de kommersiella hindifilmerna är det lätt att uppfatta alla filmer som stereotypa, för ett vinnande koncept blir ofta föremål för oräkneliga nyinspelningar och plagiat. Mer än genom nydanande koncept lanseras film genom stjärnorna som medverkar och några hitlåtar som genljuder i varje transistor från Bombay till Darjeeling. Tillbaka till bion:

På de mest okänsliga biograferna har filmen oftast börjat när publiken likt boskap packas in i salongen efter att den förra hjorden precis jagats ut. För rumpen serveras genomgående nersuttna, svettiga galonsäten. De bättre biograferna har luftkonditionering, men mer normalt är det att möta på tjugo surrande fläktar som går på högvarv och blir ett med det redan plågsamma film ljudet.

Den kände filmskaparen **Satyajit Ray** krävde faktiskt att hans sista film *Agantuk* skulle ha premiär på vintern eftersom fläktarna i Calcuttas biografer överröstade delar av dialogen, men eftersom han dog på våren 1992 menade distributören att filmen skulle spela in mer pengar om den släpptes omedelbart och man hade den ute redan innan sommaren.

Taskig utrustning – framför allt på ljudsidan – har alltid varit ett problem för seriösa filmarbetare i Indien, ett exempel: Bara två av 12.000 indiska biografer har ljudsystem av väststandard, med Dolbystereo. På resten av de ca 11.998 biograferna är ljudet skrälligt, bruisgt och frekvensåtergivningen ojämn, faktum är att många salonger verkar ha gjutits i ett stycke betong, vilket ger ljudet en stenhård klang.

Som på gamla Ullevi

Filosofin bakom är att en publik som aldrig har upplevt ett bra film ljud heller aldrig kommer att sakna det. Indien har dessutom inte tillgång till Dolbytekniken eftersom de engelska ägarna anser att inspelningsfaciliteterna i landet ändå inte skulle göra rättvisa åt Dolbys ljudförbättring. De två biograferna med Dolby ljud är Sterling i Bombay och Priya i New Delhi, båda har hel-hollywoodsk repertoar. Tillbaka till biografen:

Fortfarande strömmar det in folk när 10-15 minuter gått, rastlösa ungdomar letar efter sina kompisar i mörkret – det är ingen brådska, vi ska alla vara tre timmar här i salongen, det här är en social aktivitet – som en fotbolls-match på Gamla Ullevi i Göteborg.

Reklam före filmerna är inte standard, fast den förekommer ibland i form av ljud, diabilder eller de vanliga trettiosekundersnuttarna. En för mig helt obekant typ av reklam såg jag på storbildsvideografen i Shimla – reklam i form av datoriserad grafik dansade runt i underkanten där vi brukar ha texten och ibland svällde grafiken upp så att en hushållsmixer täckte hela rutan. Detta pågick genom hela filmen.

Trots att filmen inte är textad och all dialog är på hindi, tamil, telugu etc är handlingen inte alls svår att följa, den

*Dev Anand
med skåde-
spellerskor*

kommersiella filmerna, så som masalafilm, görs verkligen för en bred publik. Masalafilm har sitt namn från en typ av kryddblandning, "masala", och ska innehålla vissa klassiska beståndsdelar, hjältar, skurkar, sång och dans och ett slut där skurkarna förvandlas till hakkeböf. I ett land där det talas över 200 olika språk och alfabetiseringsnivån ännu väger kring 50 %-strecket kan man inte förlita sig på att alla ska hänga med i dialogen, vare sig den textas eller ej. Filmens formgivning är därför sådan att den öppnar sig för alla, man kan dra en parallell till stumfilmen; förenklad dialog och tydliga roller, agerandet finns lika mycket i ögonen, minerna och gesterna.

Skådespelare fastnar ofta inom fack (alternativt kan man säga att de specialiserar sig på en viss typ av roll; ung hjälte, (snygg, stilig, god), gammal hjälte (snygg, stilig, god och klok), hjältninna (snygg, god, oskuldsfull, hjälplös), skurk (ful) eller förälder (trygg) och den rollen följer med från film till film när den väl etablerats hos publiken. Actionfilmerna uttalar sig ofta direkt men schablonartat mot korruption; t ex hösten 1992:s fastmovie med Jackie Shroff (*Angaar*) har en inrikesminister i maffians ledband som blir skjuten till slarvsvylta i slutscenen och i bakgrunden ser man hur delstatsparlamentet flyger i luften.

Masalafilmen anses till och med av sina regissörer vara rena skräpet. Så säger tidigare nämnde regissör Mahesh Bhatt i en tidningsintervju kort innan premiären för *Junoon* – en horrorlovestory, som bär vissa likheter med *Cat People*: "Marknadens krav på en hindifilm med alla dess permutationer och kombinationer är mycket begränsade. Jag är inte en konstnär, jag är en affärsman. Jag är som en fabriksarbetare. Inte en målare eller en poet. Vi har krav på oss: En skjorta ska sys upp enligt bärarens mått och den ska passa en man som bor i Lower Parel (medelklassområde i Bombay), inte någon individ i Californien."

I indisk film brukas engelska glosor ihärdigt: Nyckelreplikerna är vanligtvis på språket som förstås av

många. I slutet av *Hafta Bandh* säger polischefen till Jackie Shroff som precis skrivits ut från sjukhuset:

"Inspector, you have deserved a promotion."

Och när dialogmassorna blivit för tunga eller när handlingen komplicerats av många lösa trådar lättar man upp med en sång och dans med vattenfall och Himalayas i fonden.

Film City

Och nu: Bombay, filmmetropolen som med rätta kallas för Bollywood (officiellt heter Bombay faktiskt Mumbai). För evigt Indiens susande och sjudande kommersiella huvudstad, med skyskrapor vid Arabiska Havet, lyxhotell med golv och väggar av sval marmor, dubbeldäckade röda Londonbussar, glitter, glamour och superstjärnedyrkan. Till Bombay kommer de som drömmer om en karriär på silverduken, yngre artister tjänar runt tio kronor per inspelningsdag medan den störste av de stora, **Amitabh Bachchan** enligt uppgift betalades 1,7 miljoner svenska kronor för sin senaste film (BNP per capita är ca 1000 skr).

Bollywood har ett otal filmproducenter av varierande kategorier och dignitet, men bara tjugo stora filmstudios. En vanlig dag tar jag matartåget ut till Goregaon, där man hittar Asiens (enligt uppgift) största filminspelningsplats, Film City/Chitranagari. Det officiella namnet är Maharashtra Film, Stage and Cultural Development Corporation Limited – och som namnet anger ägs och drivs det här femton år gamla komplexet av delstatsregeringen.

Efter att ha passerat grindvakten har jag några gräsliga, stora betongkåkar framför mig, de ser ut som såna där svenska parkeringshus i 60-talsbostadsområden eller ryska hyreskaserner i Moskvaförorterna. Till höger, på en stor plan, snickrar ett tjugotal timmermän på en stor kuliss till Mahesh Bhatt's kommande film *Gumrah*. I administrationsbyggnaden välkomnas jag av den översvallande

Gammal film idol: Meena Kumari

PR-mannen **Rafi Rafiullah**. Film City sköts av 150 fast anställda – men när det är högsäsong (nov-jan) pågår upp till 25 inspelningar varje dag. Varje dag publiceras ett "Shooting Schedule" där det anges vilka produktioner som tar upp vilka lokaler. Rafi ber sin kontorsnisse hämta något läskande till oss. När han en halvtimme senare irriterat sagt till för tredje gången kommer nisse ihåg och tar med var sin Miranda till oss, en söt gul apelsinläsk.

Tre premiärer i veckan

Rafi bekräftar det mesta som jag redan anade eller visste:

"I Bombay har vi ungefär tre biopremiärer i veckan. De flesta filmerna har en potentiell publik på 10 miljoner.... Slagkraften har alltid varit kopplad till filmsånger – förr var det 12-16 sånger i varje film, idag är det färre, 5-6 ungefär. Det viktigaste är dock att ha med ett par stjärnor i rollistan. De bygger alltid på en historia med kärlek, kriminalitet, action och avslutningsvis rättvisans seger över ondskan. Många filmer är rena plagiat av fjolårets kassasuccéer och..... personligen kan jag känna att vår filmindustri borde sträva efter mer originalitet. Jämförelsevis är bangla-, tamil- och telugufilm mer kreativ än hindifilm", säger Rafi glatt.

Hur mycket kostar en film att göra?

"Producenterna vill hålla det där hemligt av skatteskal, men kostnaderna för stjärnorna brukar vara omkring 40 % av budgeten, och du vet vad Amitabh Bachchan får per film..."

Jo tack, det vet jag.

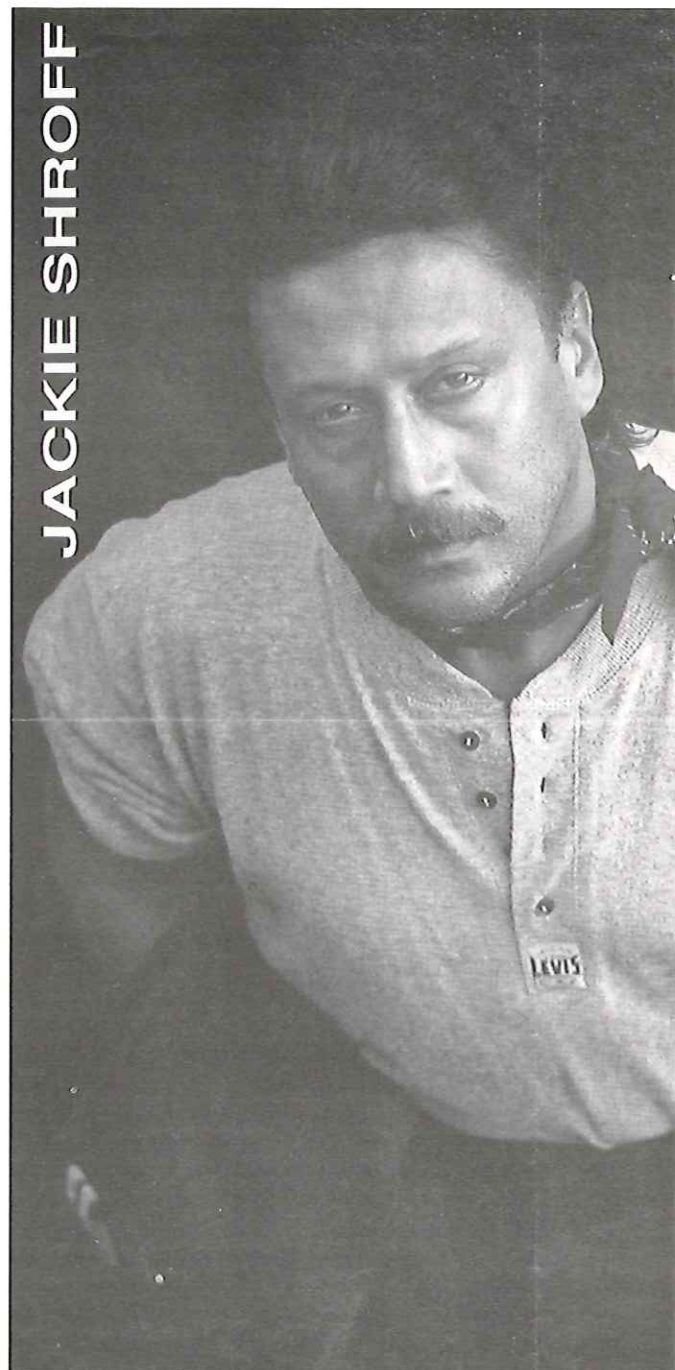
Han kunde ha tillagt att stjärnorna dessutom måste framträda i sina invanda roller, för någonstans läste jag om en regissör på 70-talet som kontrakterade ett tiotal stora namn till en socialrealistisk film; filmen floppade och det ansågs bero på att ingen – utom de intellektuella möjligtvis – kunde tänka sig att se en idol stå vid en diskho med lödder upp till armhålorna.

Film för massorna är av nödvändighet en verklighetsflykt, och en filmkonstskribent menade att den indiska publikens smak var rigid. Eller som Mahesh Bhatt uttrycker det: "En film är som en heldags cricketmatch eller VM-fotboll, jag ska dokumentera Maradonas rörelser för att kittla publiken. Då och då måste jag slå an en sträng, liksom **Jagjit Singh** gör i sina ghazal-sånger. Det måste infinna sig höjdpunkter i intrigen med några få minuters mellanrum. Och det blir publiken som avgör om jag har lyckats eller inte."

Om denne regissör säger en anonym skådespelerska som en gång avtjänade fyra år i brittiskt fängelse för narkotikasmuggling: "Jag blev chockad när jag nyligen läste en intervju med Mahesh Bhatt, där han nämnde mitt namn och sa att *Gumrah* var baserad på den sanna historien om mitt liv.... Hur kan en hel film göras om mina upplevelser när jag inte har berättat om dem för någon? När jag kom tillbaka träffade jag Mahesh Bhatt och han frågade vad som hade hänt. Jag talade med honom i exakt två minuter, avslöjade inga detaljer och berättade att jag var oskyldig. Att jag hade blivit lurad."

Utlokaliserad produktion

Förutom den cyniska marknadsattityden har Bombay ryktet om sig att vara Indiens dyraste stad och kanske det nu har blivit en black om foten för stadens filmmoguler – för trots alla faciliteter som erbjuds i form av utrustning och teknisk erfarenhet har flera hindifilmer på sistone utlokaliserats till ställen som Bangalore – en filmstad på fram-marsch i södra Indien. "Jag kan inte ge några exakta siffror på hur många filmer som spelas in här i

JACKIE SHROFF

Film City," säger Rafi, fortfarande hjärtligt leende, "de flesta hyr nämligen bara in sig för några dagar för att göra vissa scener som kräver ett visst utrymme eller andra speciella faciliteter som vi kan erbjuda. Doordarshans storsatsning Mahabharata spelades in helt och hållet i vår luftkonditionerade huvudstudio som då var bokad i 24 månader i ett sträck. **B R Chopra** regisserade den. "Idag", säger Rafi och hänvisar till dagens shooting schedule, "är det lugnt, vi har bara tre inspelningar och sex produktioner med kulisser under konstruktion inför nästa vecka."

Når 80 procent

I Film City-organisationen ingår även en stor teater i Bombay, Ravindra Natya Mandir, vidare arrangerar man tillsammans med National Film Development Corporation (NFDC) – den statliga samarbetspartnern – Indiens viktigaste filmfestival, Indian Panorama. Man ingår i regeringens stödprogram för den inhemska filmproduktionen, men Rafi poängterar att man inte gör någon distinktion mellan icke-kommersiell och kommersiell film, däremot ges rabatt till marathifilm (50 %) och annan regional film (25 %). Fullt pris för en dag i stora studion

Kraftig bit med ont i magen: Stjärna i film-inspelning

är 600 skr.

Rafi medger beredvilligt att film kan vara en viktig kanal inom folkbildningen – framförallt på TV. Mellan 75 och 80 % av befolkningen bor på landsbygden och bara ungefär 50 % är läskunniga, som sagt (de regionala variationerna är stora, 1991 års genomsnitt var hela 90 % i Kerala medan densamma understeg 40 % i Bihar, Kashmir och Rajasthan).

Doordarshans styrka är att den når ut till drygt 80 % av Indiens befolkning. Doordarshan är en viktig kanal för landets parallella filmindustri som annars är hänvisad till filmklubbar och tidigare nämnda Indian Panorama, denna gren av International Film Festival of India exponerar ett tvärsnitt av landets filmproduktion och är mycket prestigeladdad, eftersom filmerna som väljs ut till panoramat befrias från underhållningsskatt och garanteras TV-visning.

Rafi tar mig runt och vi tittar på studios, enorma hallar i gråsvart betong med sjuka fuktfläckar. Trappor och väggar är slitna, omålade eller flagnade. Det hela är som ett stort skelett dit filmbolagen kommer och inreder, bygger upp, filmar och lämnar bakom sig.

Film City täcker cirka 200 hektar land; skog, vattendrag, vägar, berg och dalar för olika utomhustag-

ningar. Jag promenerar till Reservoir Garden där Video India filmar dans till popmusik. De håller på hela dagen i skuggan av några lummiga träd, filmar och filmar. Arbetet tar tid och deras stjärna, en kraftig donna från Punjab klagar på att hon har ont i magen. Men medan dagarna gick i Bombay skulle jag inse att det inte bara är i filmstudiosarna som filmerna görs. Bombay är en enda stor studio... En söndagseftermiddag ser jag en tjock japan med en kamera runt halsen, som en parodi på den japanske turisten, och givetvis, när jag vrider på huvudet ser jag filmkameran i en blå van glida förbi – det är en reklamfilm för Suzuki.

En annan natt är jag på hemväg från krogen och viker runt ett gathörn bara för att bländas av stora strålkastare på metallben – mitt i allt en rad fällstolar med ord som "ARTIST" och "DIRECTOR". Bredvid actionfilmen, under strålkastare, sitter en pojke klädd i trasor och leker med en loppbiten hund, hans familj bor under presenningen som hålls uppe av järnstaketet på motsatta trottoaren.

Filmerna – tyvärr även de importerade – delas upp i två akter. Den första är 90 minuter och avslutas vanligtvis i en

cliffhanger; hjälten eller hjältninnan blir häpnadsväckande ofta inspärrad på mentalsjukhus, i bunker eller liggande i kuvös med dropp. Efter tjugo minuters paus visas den något kortare andra akten (ca en timme) där alla problem löser sig.

Även actionfilmerna innehåller dansnummer: "I Hero fick jag spela flöjt och se tuff ut, så folk fick för sig att jag inte kunde dansa," säger Jackie Shroff i en tidningsintervju, "möjligen såg jag lite stel ut när jag dansade i filmerna därefter, men det berodde på att jag inte var van vid att dansa på film... Jag kan dansa, men jag kan inte göra invecklade rörelser som två händer upp och så ner eller det där geometriska; håll ena benet i den här vinkeln, handen i motsatt vinkel och sånt där. Kallar du det för dans?"

Lata Mangeshkar, Indiens mest populära playback-sångerska har mellan åren 1968-1985 spelat in mer än 30 000 sånger på 20 indiska språk till över 2000 filmer. Rockstjärnan Remo Fernandes fick sitt stora publikgenombrott med musiken till actionfilmen *Jalwa*: "Det var en film om en jättetuff snut som jagar ett knarkgäng i Goa. Innan den var jag bara känd lokalt i Goa. Titellåten var helt utan text, bara rytm och scattning och efter var 16:e takt kom en refräng. Ibland ett flöjtsolo, ibland något annat. Och den blev en hit. I Indien om du vill bli känd, så är det genom film."

Gjorde du mer filmmusik efter *Jalwa*?

"Nej, jag gillar inte hindifilmer."

Varför?

"Dom är inte bra."

Stjärnorna blinkar

Många indiska filmer är dessutom bra på att lyfta substansen ur stora Hollywoodhits, även om man inte vill kännas vid någon direkt plagiering. Självklart har manusförfattarna en omöjlig uppgift i att producera originellt råmaterial till över 800 långfilmer varje år.

Att man överhuvudtaget når framgång med att spela in samma film om och om igen, beror på några för indisk film speciella drag: Filmmusiken är otroligt betydelsefull som ett inslag i folks vardagliga liv; som Mahesh Bhatt sa är publiksmaken ändå så begränsande att oavsett hur man vinklar ett annorlunda koncept måste det av nödvång strömlinjeformas och för det tredje är det ändå stjärnorna som medverkar som gör filmen attraktiv – inte manuset.

Ett stort namn är ett investeringsobjekt. De stora namnen betalas fantasisummor, förutom Amitabh finner vi koögde **Sunjay Dutt** som får runt 800 tkr, mustaschpydde **Jackie Shroff** får 700 tkr, **Dilip Kumar** tar 600 tkr och **Dev Anand** cirka 500 tkr. Kvinnorna får inte lika mycket, **Sridevi** med lösögonfransarna och **Madhuri Dixit** är i ligan över 600 tkr, medan vanliga stjärngager pendlar från 20-200 tkr per film. Många gör dessutom tiotals filmroller per år.

Skrämmande baksida

Stjärnornas kultstatus upprätthålls av den kolorerade skvallerpressen, där man ibland kan få sig en skrämmande inblick i vardagen under ytan. Tidningsmakarna tjänar naturligtvis bra på sin nisch i Bollywood, men trots att utbytet är ömsesidigt är det inte alltid helt problemfritt. Med hård konkurrens mot sig måste blaskorna komma med godbitar och skandaler för att hävda sig – skandaljakten har gått så långt att skådespelarnas fackförbund, Cine Artists Association, utlyst bojkott mot vissa tidskrifter. Alltid är där någon som offras, oerfarna skådespelare exploateras, det skrivs om sex, alkoholism, narkotikamissbruk och spruckna familjer.

Vi ska läsa några relevanta citat: Posterpojken **Shah**

Waheeda
Rehman

Mukesh

RELEASING SOON
(In all Video-Shops) Today & Every Sunday at 12.15 P.M. for the Radio Programme of

GANDHAR
 SHANTILAL LALM KANT PARELAL JAYED KHANTAR
 Music - Chakraverty, Saigal, Bhaichand, Kabeer Bodi
 M.V. B.R.A. Corporation Release

THREE TOP ACTION STARS TOGETHER
Jackie Chan * Sam Hoang * Yuen Biao When they strike they're faster than lightning...

REGAL
 Daily 1.30; 4.00; 6.30; 9.30 p.m.

INDO OVERSEAS FILMS
 Golden Harvest Group
**JACKIE CHAN
 DRUG BUSTERS**
 JACKIE CHAN
 YUEN BIAO
 SAM HOANG
 ALSO AT WESTEND (PUNE)

From Friday 20th at Bandra Talkies

'FUN' TIME IS 'MUSKURAHAT' TIME

Producer Pralhad Mehta Director Priyadarshan Music Raam Laxman
 Introducing JAY MEHTA
 With Revathi, Jagdeep, Anna Kapoor & Amrish Puri
JAY MEHTA'S FUN TIME WEEK!
NOVELTY (Theatre Magnificent equipped with latest airconditioned plaza) Daily 2.45, 6.9.15
 HEENA (Kanjuram) BASANT (Chembur) NEELAYAM (Pune-Mal) SARASWATI (Kolhapur)
 Prathima Distributors Pvt. Ltd. Release

4TH. SMASH-HIT WEEK
TOP GUN
AJAY DEVGAN BECOMES THE DARING DARING OF CHILDREN AS WELL AS THEIR PARENTS IN A FILM THAT IS AN IDEAL ENTERTAINER FOR THE ENTIRE FAMILY.

DREAMLAND PLAZA
 A.C. 3, 6, 9.15 (Duday)
 A.C. 3, 6, 9
 (In 4 Track Stereophonic Sound at above 2 theatres)
PINKY (Andheri), SANTOK (Bhandarkar), FARHAN (Bhandarkar), VANDANA (Ambernath), FRAKASH (Palghar), MAHESH (Alibag) & Others.
 -Altab Group Release Thru Friends Movies.

VIRGIN BLOOD OF YOUNG GIRLS MAKES THE VAMPIRE YOUNGER... STRONGER... VIRTILE AND MORE EVIL. MORE SCARY THAN 'FRIDAY THE 13TH' MORE HORRIFYING THAN 'EXORCIST' MORE TERRIFYING THAN 'OMEN'

Vampire in Venice
 DAILY: 2, 4, 6, 30, 9, 30
JAMUNA (TARDEO) FOR ADULTS ONLY

FROM FRI. 20TH
MEGHDOOT (Vashi) HANJER (Jogeshwari) KASTURBA (Malad) WOODLAND (Vizag)

ATANKAR
 Daily 2.45, 6 & 9.15
SUNDERAM (Werbli) Dp. 4 Shows
BANDRA TKS. (Bandra) DARPAN (Andheri) UDAY (Ghatkopar) ARADHANA (Thane) GOFI (Dombivli) ASHOK (Bhandarkar) AFSARA (Bhiwandi) ALANKAR (Arava Inari, Saff) VAISHALI ELBEE (Sora)
AEC PICTURES PVT. LTD. RELEASE

MOTION
RAJESH KAPUR
 Daily 4 shows
SADAK (Aj) DUCER (Maj) MAHESH BHATT, SHRINATH SINGH, AJANTA (Borivli)
TAKHLAKA
 week, And Show men, Last 5 days Ram (Jogeshwari)

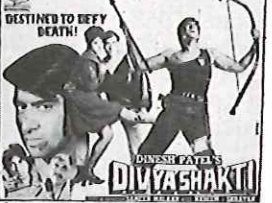
PLANS OPEN TOMORROW
ENDING EMOTIONAL DRAMA (FILM THAT CARES & CURES)

Tuhin
 PRESENTED BY: MANOJ ANIL, BHAZAR JOSHI, SHYAM LALAN
MINERVA SUNDARAM RUPAM
 MAT. (Werbli) (Sora)
 A. B. 101, 2, 3, 6, 30
 (Werbli of Muz. Shri)
 A. B. 5, 31, 37
RAHAR (Pare) AJANTA (Borivli) BASANT (Chembur) AKASHI (Kurla) UDAY (Ghatkopar) MEHUL (Malad)
 Aditya Arts release through Abaja Films

RADIO BROADCAST TOMORROW AND EVERY MONDAY AT 9.40 P.M. AND EVERY SATURDAY AT 2.20 P.M.

DESTINED TO DIE!

DIVYASHAKTI
 *Ajay Devgan, Ravena Tandon, Shakti Kapoor and Amrish Puri
 -Sora Enterprises Release Thru Girnar Films -

PLANS OPEN WEDNESDAY
STERLING
RELEASING FRI. 20TH. NOV.
'LIFE IN BOMBAY'
 It all began in Berlin a routine assignment for Sergeant John Gallagher... But something went wrong... dead wrong... Now he's in over his head. If he doesn't get some answers it may be too late for everyone...

THE PACKAGE
 WANTED TO DIE... BUT SOMETHING WENT WRONG... DEAD WRONG... NOW HE'S IN OVER HIS HEAD... IF HE DOESN'T GET SOME ANSWERS IT MAY BE TOO LATE FOR EVERYONE...
 -Altab Group Release Thru Friends Movies.

WATCH FOR THE RELEASE DATE!!!
AT NEW EMPIRE
A GALAXY OF TOP STARS FROM HO-LY-W-O-O-D
RICHARD GERE AND GORGEOUS KIM BASSINGER

LAMBO DADA
 Director: SHARAD CHAUDHARY
 Music: RAJESH ROSHAN.
 Kabeer Bodi, Madhu, Kishan Kumar, Parash Rawal.
NAAZ 3, 6, 9.15.
 (Fully A/C Renovated - Special Luxurious Facilities)

3rd MEMORIZING WEEK. SARGAM OF THREE SOULS.

SARGAM
 * Jackie Shroff, Madhubuti Dutt, Aruna Irani, Saff Inamdar.
MINERVA 11.30
 (Pride of Maharashtra) A.C. SACHINAM GEMINI (Werbli 12.30, 3.30 (Bandra) 6.30, 9.30)
DIAMOND (Borivli), MEHUL (Malad), BHANU (Kalyan).
 -Enjoy Melodious Song Tracks 'CHHAI' & 'JHAI' on Doodarshan's 2nd Channel.
 -A Shringar Films Release -

FOREIGN
'ABYSS' Lasting 100, 3.45, 6 with Century PG
 never before seen bottom of the sea
 Matinee 11.00 NIGHT (A)
'BLIND DATE' comes that fill of excitement much for just of New Excelsior 9.30 Story of least of female heaven on earth
 straight to Paris
'DRUG BUS' fast action stars they fought the 'The S...'
 This film smash an int syndicate... The Chan... The pe Hung... The mo Three' has been a posse

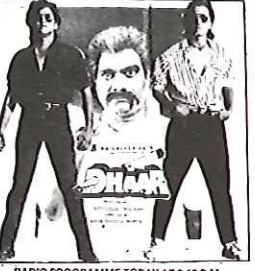
MATI
ANGAAR K. Kery film Jadhav, Kapadia, Nana Purohit, Kishan Kumar, Kader Khan, 10 daily 11.30, Plat. noon
DEEDAR Priy's Musical love Kumar, Kishan Kumar, Kader Khan, 10 daily 11.30, Plat. noon
KHILADI H. silver jubilee. 10 ton Producer. G for Abbas Mus. Lalit, Manjira H. condition. ne Stereophonic. 50

COMING SOON
YET ANOTHER ELECTRIFYING ENTERTAINER FROM RAJ KUMAR SANTOSH
THE MAKER OF GOLDEN JUBILEE 'GHAYAL'

DAMINI
 * Rishi Kapoor, Meenakshi Sheshadri, Sunny Deol, Amrish Puri, Tinnu Anand, Parash Rawal.
RADIO PROGRAMME TODAY AT 3.15 P.M.
 -Dina Enterprises Release -

RELEASING SHORTLY AT GANGA AND ALL OVER BOMBAY!
A VALLEY OF NO RETURN

VALLEY OF NO RETURN
 RADIO PROGRAMME TODAY AT 3.15 P.M.
 -Dina Enterprises Release -

A HEART-TOUCHING ENTERTAINER FOR ENTIRE FAMILY. TAX-FREE

LAMBO DADA
 Director: SHARAD CHAUDHARY
 Music: RAJESH ROSHAN.
 Kabeer Bodi, Madhu, Kishan Kumar, Parash Rawal.
NAAZ 3, 6, 9.15.
 (Fully A/C Renovated - Special Luxurious Facilities)

WATCH FOR THE RELEASE DATE!!!
AT NEW EMPIRE
A GALAXY OF TOP STARS FROM HO-LY-W-O-O-D
RICHARD GERE AND GORGEOUS KIM BASSINGER

LAMBO DADA
 Director: SHARAD CHAUDHARY
 Music: RAJESH ROSHAN.
 Kabeer Bodi, Madhu, Kishan Kumar, Parash Rawal.
NAAZ 3, 6, 9.15.
 (Fully A/C Renovated - Special Luxurious Facilities)

FOREIGN
'ABYSS' Lasting 100, 3.45, 6 with Century PG
 never before seen bottom of the sea
 Matinee 11.00 NIGHT (A)
'BLIND DATE' comes that fill of excitement much for just of New Excelsior 9.30 Story of least of female heaven on earth
 straight to Paris
'DRUG BUS' fast action stars they fought the 'The S...'
 This film smash an int syndicate... The Chan... The pe Hung... The mo Three' has been a posse

Bioutbudet i Bombay en helt vanlig dag, hämtat ur Indian Express

Rukh Khan (500 tkr) uttalar sig i ett ögonblick av klar-synthet: "Alltså, hur länge håller en skådespelare här? Fem år? Tio år - högst. Så om jag är här i tio år, och om jag gör fem filmer per år kommer jag att ha spelat i femtio filmer eller 150 timmar eller bara tio dagar. Jag vill inte kasta bort ett decennium på de tio dagarna som jag lämnar efter mig, jag vill inte vara en av de där stjärnorna som vaknar upp en dag för att säga: Åh, vad glad jag är för att jag bara spelar i ett par filmer nu, jag vill tillbringa mer tid med mina barn. Jag hade ingen aning om att de hade vuxit upp."

Som en pendang till detta läser jag följande rader på en annan plats: "När en attraktiv ung journalist nyligen kom hem till Sudesh Berry fann hon några pojkar som lekte på golvet i vardagsrummet, och en av dem kallade Sudesh 'pappa'. Likgiltigt inför detta viftade Sudesh bort honom som en av 'grannungarna': - Jag får 50 brev per dag, menade Sudesh, det är jävligt dyrt ska jag säga, att skicka tillbaka ett fotografi, betala för portot... Det kostar mig 6000 rupees varje månad. (=1200 skr).

Man lär sig till sist

Jackie Shroff uppfattar man inte som en aktör, men med en stram överläpp och en mustasch som förlänar honom ett närmast brittiskt utseende är han märkligt nog en av de största stjärnorna i Bollywood, sedan flera år tillbaka. Han säger något intressant: "Jag tycker inte att jag är så dålig längre. Om man håller på och kör bil i tio år, lär man sig till sist åtminstone något av det. Och även om man inte vill lära sig att agera tvingas man mer eller mindre till det av regissören. Mer än jag känns det som om författarna och regissörerna har blivit bättre; de har börjat ge mig vettiga repliker. Inte ens den bästa skådespelaren

kan rädda en film som bara är skräp. Med skräp menar jag masalafilmerna där du ska dansa, slå ner skurken och vara änglalik. Den typen av filmer är vanligast och man måste medverka i dem."

I Bombay produceras film främst på hindi, men även på det regionala språket marathi; Hindibältet täcker en stor del av norra och centrala Indien: Bihar, Uttar Pradesh, Himachal Pradesh, Jammu och Kashmir, Haryana, Madhya Pradesh, Gujarat och Maharashtra. I öst, kring Calcutta, produceras banglafilm, vilket anses vara den mest intellektuella typen av indisk film, för en marknad i Väst-Bengalen.

Södra Indien delas upp mellan telugu, tamil och malayalam i nu nämnd ordning. Hur det kommer sig att det i Sydindien görs mer film än i Bombay är ett fascinerande fenomen eftersom hindifilmens avsättningsområde befolkas av ca 300 miljoner, att jämföras med de sammanlagt 80 miljonerna i tamil- och telugutalande områden. Ändå finns 7000 av Indiens 12000 biografer i det här området, medan de nordindiska delstaterna sammanlagt inte har mer än 1700 biografer.

Möjliga förklaringar är strömlinjeformningen i Bombay, medan den mer effektiva och kanske kreativa systemindustrin i Madras håller nere produktionskostnaderna, vilket innebär att film bara är hälften så dyr att göra i Madras. Fast, ni vet, i Bollywood betraktas Madras fortfarande som kusinerna på landet, populärt kallat en avstjälpningsplats för förbrukade stjärnor och när det kommer ut att en hindistjärna signerats för en film i Madras talas det genast om alkoholism och karriärsavackor. Det finns en slutsats man kan dra: Bollywood är Bollywood och kommer alltid att förbli just .... Bollywood.

På en annan plats i Bombay, på muren vid Marine Drive, när kvällsluften är ljum och havsbrisen ligger på, sitter **Satya Kamal** ofta och blickar ut över Arabiska Havets vågor som färgas i rött och guld av den sjunkande solen. Turister flanerar förbi och ibland knyter han intressanta kontakter och får på så sätt dagarna att gå. Sina arbetslösa perioder tycks han ta med ro. När han arbetar är det i biroller i olika filmer och han menar att han får hyfsat bra betalt, 200-1000 skr per inspelningsdag.

”Jag ser aldrig till rollens omfattning, utan jag tror på karaktären som sådan. Strax innan tagningen får man sitt slutgiltiga manus och så görs det en eller två repetitioner i studion... Jag spelar oftast tragiska roller, skurkar men inga komedier.”

Krävs en gudfader

Från att ha stått på teaterscener i början av 70-talet började han få roller i kortfilmerna som Films Division producerade, det statliga propagandaorganet. Plötsligt erbjöds han en roll i en japansk långfilm och efter det fick han en rad småroller i Bombay. I dagarna går han i väntan på sina tagningar för Dev Anands nya film ”Gangster”, han hoppas också på att få en roll i Madras, som Jesus i TV-serien om Bibeln (avsnitt 26-32) och om han har tur får han en biroll i ett engelskt TV-projekt som ska spelas in i Indien.

”Att nå framgång är inte lätt, inom filmindustrin krävs att man har en gudfader som håller en om ryggen, vilket jag aldrig har haft.”

Det är sant, utomstående möts inte av någon uppmuntran. En av de stora kvinnorna på filmduken, **Pooja Bhatt** (200 tkr) har framträdande former och de flesta av hennes filmer regisseras av Mahesh Bhatt. Dev Anand slog igenom under en hindifilmboom på 60-talet med ekon i filmindustrin när ”Neecha Nagar” uppmärksammades i Cannes. Kapoor är en prominent familj i Bollywood, kanske det familjenamn som främst förknippas med modern hindifilm sedan **Raj Kapoors** genombrott på 1950-talet; stora affischnamn idag är **Shashi Kapoor**, **Shakti Kapoor**, **Rishi Kapoor**, **Annu Kapoor**, **Goga Kapoor**, **Anil Kapoor**, **Randhir Kapoor** och allra yngst är flickebarnet **Karisma Kapoor**, som efter fyra filmfloppar på raken fortfarande lyckas få roller. Det enda sättet till framgång är att födas med rätt familjenamn.

”Jag knackade på hos olika producenter,” fortsätter Satya Kamal ”och de sa att min struktur är lämplig för vissa roller. Så de gav mig roller i olika filmer. Tidigare anlätade jag agenter, men förr eller senare upptäcker man alltid att de bluffar en på ett eller annat sätt. Nu förhandlar jag själv direkt med producenterna.”

The Gangster

När vi är på väg in i Mehboobstudion för att träffa Dev Anand stannar Satya och kammar sitt långa hår med orden: ”Dev vill inte se folk med översta skjortknappen uppknäppt. Och om jag inte är välkammad kanske han sparkar mig ur filmen, även om vi inte gör min scen idag.”

Manuset till ”Gangster” är Dev Anands eget, han skrev det redan under arbetet med sin förra film ”*Pyar Ka Tavana*”, filmen produceras av hans eget bolag Navketan, han styrde musikkompositörernas arbete och scenografi-bygget på Mehboob tillsammans med sin personliga art director **T K Desai** och han regisserade sig själv i rollen som ”the gangster”.

Kulissen i den jättelika, mörka betongstudion föreställer en slummig, rödtonad bar med diffus graffiti på väggarna. Där vallas jag fram till Dev av inspelningsledaren för att genast bli undanskyfflad av ett uppbåd pressfotografer som representerar den tidigare nämnda film-

pressen. Blixtna fyras av och Dev ler med armarna om två unga, väsentligt utvecklade damer (senare förstår jag att de här tonårsflickorna är hans motspelerskor).

Jag tar fram min kamera och knäpper lite på måfå. Dev Anand är till åren kommen, och med bara debutanter i huvudrollerna (han själv undantagen) är publiciteten livsviktig. ”Gangster” är en film där de vanliga stjärnorna lyser med sin frånvaro – förklaringen sägs vara att han tröttnat på divalater och att behöva justera inspelningsschemat efter stjärnornas nyckfulla när- och frånvaro.

Från sina debutanter kan han räkna med ett helhjärtat samarbete och det är naturligtvis en förutsättning för en seriös regissör att kunna disponera sina skådespelare.

Situationen i Bollywood är annars sådan att en stjärna kan vara signerad för 5-20 filmer vid ett givet tillfälle, vilket i värsta fall leder till att regissören kan disponera sin stjärna under en eller två inspelningsdagar per månad; i effektiv tid motsvarar det kanske bara några få minuter inspelad film.

Runt kameran är ett tiotal filmfotografer, assistenter, tekniker och scenarbetare upptagna med att konstruera ljussättningen för en diamanthög på bardisken. Dev går över till att instruera skådespelarna, en av de unga flickorna och en ung man. Hans röst är kraftfull och alla trampar i ansträngd tystnad. Efter att den brummande fläkten stängdes av blev det olidligt hett i studion. Inspegningsledaren försöker få tyst på de odisciplinerade åskådarna som mumlar och kommenterar.

”Silence!” ryter Dev. Till sina skådespelare säger han: ”Compose yourself. Are you composed? Start Sound!”

Dev lutar sig tillbaka i fällstolen och under kameran. Bakom kameran står hela filmteamet. Från andra sidan kulissväggen hörs ropet: ”Camera!”

Dev säger: ”You have become a gangster!”

Pojken svarar sammanbitet mot kameran, ur en röd sammetspung håller han ut de glittrande stenarna på bardisken, de speciella strålkastarna vilkas ljus passerar genom mångfärgade filter tänds av en assistent vid strömbrytaren. Tagningen är knappt tjugo sekunder lång, men med omtagningarna som följer känns den snart ändlös.

För Sverige i Asien SYDASIENS utsände medarbetare Zac O'Yeah

Zac O'Yeah alias S Nuottimäki återkommer i nr 3/93 med en artikel om den seriösa filmproduktionen i Indien.

Miljökamp på vers

Planerad naturpark för turister i Kerala kritiseras

Förr hade varje by och varje by en helig lund dit ingen fick gå. Träden var heliga och stod tätt omkring källan som alltid höll friskt vatten. Där bodde ormarna som höll trädgården fri från råttor. Min mormor sa att om vi gick dit in blev Gudinnan vred på oss.

Men när koloniserarna och missionärerna kom, sa de att det där var trams och vidskeplighet och så högg man ner lunden. Nu vet vi vad det betyder för ekologin att ha en sådan lund!

Sugatha Kumari berättar, med liv och känsla. Hon kan konsten att trollbinda en publik, van att läsa sina dikter för tusenhövdad publik. I Kerala är poesiافتنار ett populärt folknöje.

Sugatha Kumari har alltmer kommit att ställa sin diktning i miljökampens tjänst. Som en av Keralas mera kända poeter och tillika dotter till en lika känd medarbetare till Mahatma Gandhi i självständighetsrörelsen, har hon med sitt inflytande blivit betydelsefull i miljö-rörelsen och fått med sig många författarkollegor.

De sista regnskogarna

Miljökamp i Indien är förmodligen för de flesta känd främst som Narmadarörelsen och Chipkorörelsen i mellersta och norra Indien. Mindre känd hos oss är den starka miljö-rörelse som finns i Sydindien för att rädda det sista av bergsregnskogar och monsunkogarna i Western Ghats, den långa bergskedja som sträcker sig ända från Bombay till Indiens sydspets, men som har sina bäst bevarade områden längst i söder.

I båda delstaterna längst i syd, Tamil Nadu och Kerala, finns starka miljögrupper som på olika sätt arbetar med att återvinna och bevara regnskogarna, rädda slättlandet från torrkatastrofer och skapa en allmän miljömedvetenhet.

Dessutom arbetar de med "sustainable development" i landsbygdsutvecklingen, dvs att försöka hitta ekologiskt riktiga alternativ samtidigt som man förbättrar levnadsvillkoren.

Inte minst gäller detta i arbetet med

സൈലൻ്റ് വാലി

ഗുഹയോ നിശ്ശബ്ദ കാനനമേ, നിന്നെ-
യാനരബാഷ്പം നിറഞ്ഞ മിഴികളാൽ
ഞാനെന്നാഴിഞ്ഞുകൊള്ളട്ടേ. കരം കൂപ്പി
ഞാനെന്ന കണ്ടുനിന്നോട്ടേ മതിവരെ?

മിന്നലാളുന്ന മുക്തി ചൂടിനൊന്നിമേൽ
മിന്നം പ്രഭാതനക്ഷത്രപ്രയുക്തം
നിന്ന കരിങ്കടൽപോലെയിളകുന്ന
നിന്നെ ഞാൻ കണ്ടുനിന്നോട്ടേ മതിവരെ?

എങ്ങനെ നമ്മളിണങ്ങി? അറിയാതെ-
യെന്നമയം, ഞങ്ങൾ കാമകണ്ട പുത്രിയാ-
യെന്നടയാൾമാലയായി പൊട്ടുന്നനെ?
ജന്മാന്തരസ്നാനമാകണമി വ്യഥ!....

പിന്നെക്കുറുപ്പിന്ന നമ്പർ ചാർജ്ജിച്ചവർ
നിന്നെങ്ങട്ടിരിക്കവേ, "കൊന്നിടൊല്ലേ, ഇവരും
കന്യകാമാത്രമധനം! അന്തതം-"
തന്നെ വിളിച്ചു വിളിച്ചു തടഞ്ഞിവർ
നിന്നെ നിഴൽപോൽ തുടർന്നതുമെത്രനാൾ!

ആദ്യംനരഗ നിശകളിൽപോൽ നിന്നെ-
യോർത്തു കിടന്ന ഞാനെത്രയോ ദീർഘമാ,
രത്നീയുറങ്ങാതെത്തേ ഭയംകലം!....

Utdrag ur *Silent Valley*, dikt av **Sugatha Kumari**, Kerala (från original på malayalam)

*Du tysta och vackra skog
jag hälsar dig
med tårar i mina ögon
med händerna lyfta i hälsning
Får jag se mig mätt på dig?*

*På ditt huvud vilar molnen
Stjärnor glänser på din panna
Du står som ett svart hav
Får jag se på dig länge
tills mitt hjärta är nöjt?*

*Förödelsen i skogen
började när de satte nummer på er
Döda henne inte, detta är en helgedom!
Hur länge ska de bevaka henne?
Döda henne inte!
Vakterna smyger som skuggor....*

Sugatha Kumari har ställt sin diktning i miljö-rörelsens tjänst.

försörjning och möjlighet att bo kvar i skogen och bergen, istället för att drivas bort till fattigdom och rotlöshet i städer.

Långt från Gandhi

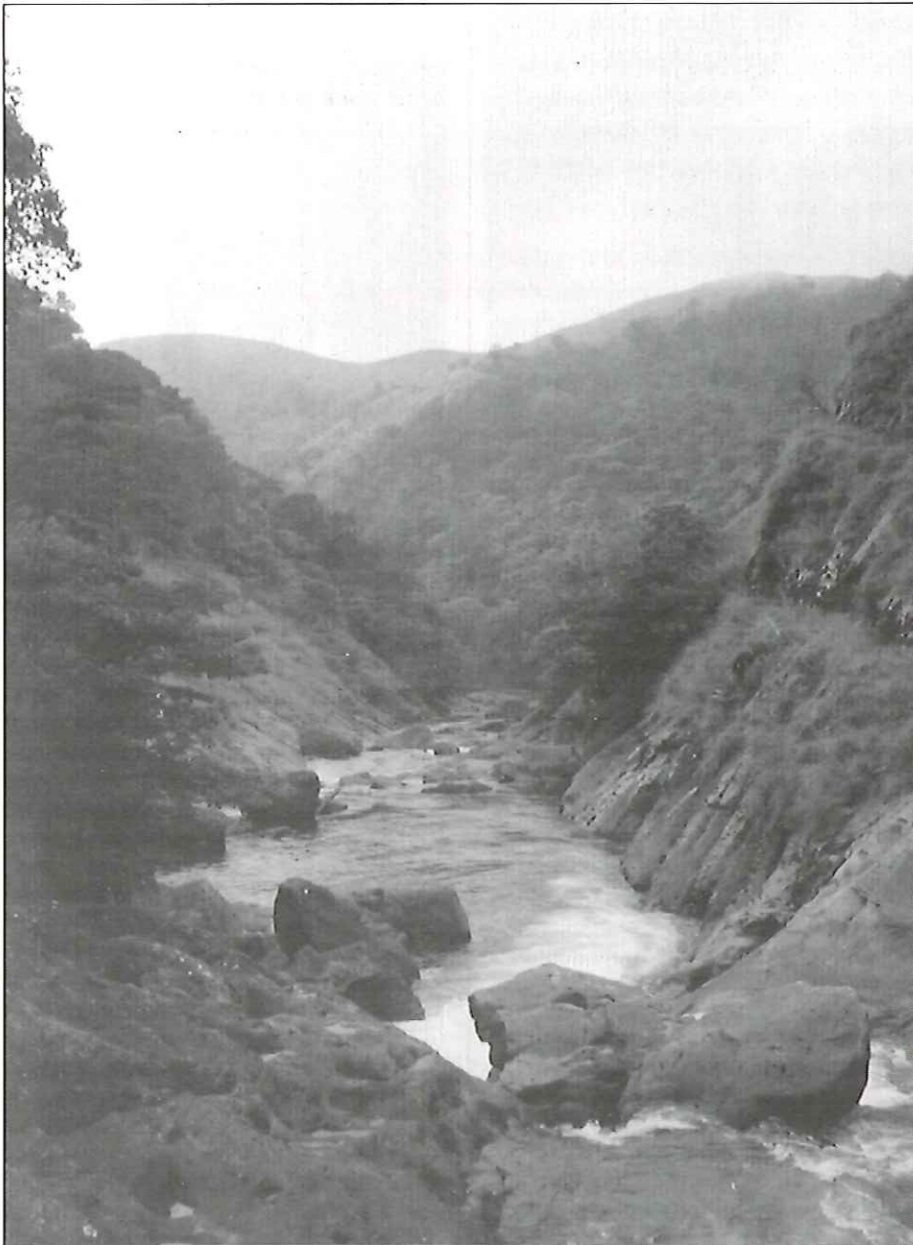
Det är stora uppgifter miljö-grupperna i Sydindien tar på sig. Ett försök till alternativ utveckling som vill förena traditionell indisk folklig kunskap om att leva i samklang med naturen, med den globala miljö-rörelsens medvetenhet om regnskogarnas betydelse för klimat och biologisk mångfald.

– Om vi hade följt Mahatma Gandhis väg, säger Sugatha Kumari, så hade vi inte stått här idag med alla våra problem. I stället tog vi en dålig imitation av Västerlands väg – slösa och förstöra.

Gandhivägen verkar passerad. I den moderna utvecklingen snurrar teknikens och marknadsekonomins hjul allt fortare. En konsumtionshungrig

stamfolken som lever i och av de hotade skogsområdena. Stamfolken har kunskap om naturen mer än andra, en kunskap som kan tas tillvara och användas till deras

medelklass har inte tid med miljö-hänsyn, lika lite som vi. Dessutom finns ju här gigantiska fattigdomsproblem att ta tag i. Det verkar vara en omöjlig uppgift att

Miljövännerna lyckades stoppa exploateringen av Keralas orörda skogsområde Silent Valley. Här skulle dammen ligga, men den stoppades. Stärkta av den framgången går man nu vidare och försöker stoppa myndigheternas planer på att förvandla Keralas artrikaste naturområde i södra Kerala, Agastyavanam, till en park för turister.

under sådana förhållanden mobilisera en folkligt förankrad miljörelse!

Seg miljöstrid

Narmadarörelsen och Chipkorörelsen är synbara bevis på att det inte är omöjligt. Förutsättningarna i deras fall har emellertid varit att folk är direkt hotade av miljöförstörelsen och slåss för sitt eget liv (plus många sympatisörer förstås).

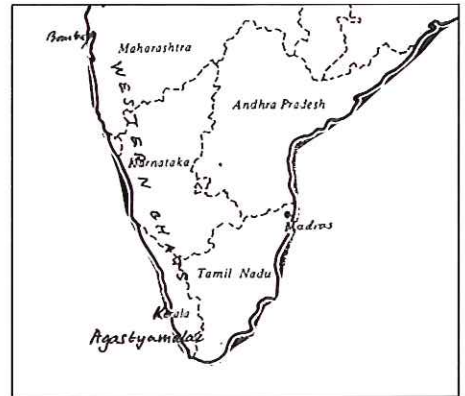
– Men är vi lyckades stoppa ingreppet i Silent Valley, säger Sugatha Kumari, då var det ett ännu större under, för det var enbart för naturen vi kämpade. Det var ingen som hade några egna intressen i Silent Valley. De flesta har aldrig varit där. Vi visste bara att det är ett av våra finaste regnskogsområden med många utrotningshotade arter somhar sin tillflykt och växtplats där.

– 1979 fick vi höra att regeringen ville

bygga en damm där. Kerala behövde mera elektricitet. Många vetenskapsmän började protestera, men regeringen tillbakavisade kritiken med argumentet "utvecklingsfientligt".

I flera år rådde ställningskrig. Vi på miljösidan led av att inte ha tillräckligt folkligt stöd, det var mest akademiker. Men 1983 fick vi en ny idé: Jag hade ju själv länge skrivit dikter och sånger för Silent Valley-rörelsen. Nu engagerade vi nästan alla författare och artister i Kerala i en stor tillställning. Det blev vändpunkten. Plötsligt började tidningarna skriva om Silent Valleykampanjen. I ett slag bildades ett fyrtiotal grupper över hela Kerala.

Till slut blev trycket så starkt, att centralregeringen gick in och körde över delstatsregeringarna. Silent Valley gjordes till nationalpark 1984 och var därmed räddad undan dammbygget.

Den nya miljöstriden gäller skogsområdet Agastyamalai ligger i den allra sydligaste delen av bergskedjan Western Ghats, som sträcker sig längs större delen av den indiska västkusten

Kanske är en sådan mobilisering bara möjlig i Kerala? Kerala är en på många vis unik plats, med Indiens högsta läskunnighet, hög politisk aktivitet, välutbildade och självständiga kvinnor och en stark folkbildningstradition, som t ex folknöjet poesiافتnar.

Med Silent Valleysuccén i ryggen har Keralas miljörelse *Prakrti Samrakshan Samiti* (= Naturskyddsföreningen) gått vidare med flera lyckade insatser. Bland annat har man stoppat ett kärnkraftbygge i norra Kerala och räddat flera andra mindre skogsområden från skövling.

Och nu gäller det Agastyavanam: Anläggandet av en sk biologisk park i det sydligaste av Western Ghats bergsmassiv, Agastyamalai, som också är Keralas artrikaste.

Här vill regeringen bygga en parkanläggning med djurpark, turisthotell, dammar, inplanterade djur som inte finns här naturligt – alldeles i anslutning till ett av de bäst bevarade naturliga områden som finns! Naturligtvis måste man flytta på stamfolk också för att få utrymme till satsningen.

I turismens namn

– Idiotiskt, tycker miljövännerna, som jobbat i ca ett år nu mot detta. En demonstration i Trivandrum fick stor uppslutning. Men det är en svårare fråga än Silent Valley. Nu gäller det jobben! Massor av arbetstillfällen väntar både i anläggningsarbetet och drivandet av Agastyavanam – tror man i alla fall. Ett sånt projekt släpper man inte så gärna.

Därför släpper man inte heller så gärna in "miljöspioner". Det blev en hård omgång med myndigheter innan vi fick tillträde till Agastyamalais berg och skogar.

När vi väl fått tillträde dit, blev vi förvånade över hur lite orörd skog och annan natur som finns kvar – just där, som ska vara ett av de finaste kvarvarande områdena! Århundradens plantagedrift har satt djupa spår. Engelsmännen började på

1800-talet med théplantager. Idag är eucalyptusskogar för pappersmasseindustrin ett ännu större miljöingrepp.

Kanske är det sånt myndigheterna inte vill att man ska upptäcka – att det knappt finns något kvar att rädda. Vi åkte i alla fall därifrån styrka i övertygelsen att miljörelsen gör rätt i att rädda det som räddas kan.

Nalini Nayak uppmanar människor i Europa att påverka resebyråerna att inte ställa upp på den typ turism som den planerade biologiska parken i Agastyavanalai utgör.

Havet börjar i bergen

Finns det förutsättningar för en stark folk rörelse mot Agastyavanamparken – som mot Silent Valleydammen? De direktberörda är stamfolket som bor här och hotas av förflyttning. De hör till de svagaste i samhället när det gäller att göra sin röst hörd. Hur ska de kunna få någon att lyssna?

På Luciadagen 1992 kom en skara människor vandrande genom skogen i Agastyamalai, på väg till en av stamfolket Kanikars byar. De vara alla fiskare från kusten. Mötet blev glatt och intensivt. Stamfolket berättade hur de lever och om hoten mot sin existens i området.

Fiskarna förstod precis. På samma sätt känner de sig som en utsatt grupp i den moderna utvecklingen, hotade av trålfiskets konkurrens och utfiskning. Dessutom hänger de fyra floderna som rinner upp i Agastyamalai ihop med kustfisket: just vid flodmynningen är fisket som bäst. Floderna hotas av dammbyggen och andra ingrepp i den planerade Agastyavanam-anläggningen.

– Havet börjar i bergen. Vi måste hålla ihop, säger en av fiskarna. Förutom stamfolk och fiskare har också en hel del Trivandrubor engagerat sig. Mångmiljonstaden Trivandrum får sitt dricksvatten från de hotade floderna.

Asien Specialisten

Boka din resa hos oss till Bangladesh, Indien, Nepal, Pakistan, Sri Lanka, Thailand, Singapore, Malaysia, Indonesien.

Metropolresor

Luntmakargatan 42
111 37 Stockholm
tel 08-10 45 58, 24 10 51

– Men vi är för få ändå, säger Nalini Nayak, också aktiv i Agastyavanamfrågan.

– Vi skulle behöva stöd från er!

– Vad kan vi göra åt det här?

– Det är faktiskt för er skull den här biologiska parken byggs! Regeringen gör det ju i turismens namn. Så ni måste tala om att ni inte vill ha den sortens turism. Snart kommer det att gå charterresor från Europa till Kerala – redan finns det ju till Goa. Gör klart för era resebyråer att den där sortens anläggningar inte intresserar er. Ni är alldeles för kloka och miljömedvetna för att ställa upp på sådant. Inte vill ni medverka i en turism till döds!

Säger Nalini och spanner ögonen i mig.

Monica Roselius

NASA The Nordic Association for South Asian Studies

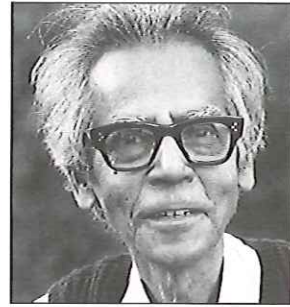
arranges
a

Symposium on State
Formation and Institution
Building in South Asia

in Uppsala, October 7 - 10,
1993

NASA invites Nordic scholars.
Please submit a paper and/or
a letter in any Scandinavian
language to

Chandraleka Vamadeva
Uppsala University
Trädgårdsgatan 18
753 09 Uppsala - Sweden
Ph.: +46 18 18 22 95
Fax:: +46 18 18 22 94

Calcutta 19 maj 1993

Trots att han är illa tilltygad av skandaler, är skakad av uppror och religiöst präglat våld, ständigt pressad av verklig eller inbillad manipulation från kretsarna kring Rajiv Gandhis änka Sonia och tidvis hårt ansatt av interna motsättningar inom det styrande partiet uppvisar Indiens premiärminister Narasimha Rao en anmärkningsvärd förmåga att överleva politiskt. Detta trots att han endast har en knapp majoritet bakom sig i parlamentet, Lok Sabha.

Han lyckades kväsa den första öppna revolten mot sig i samband med att Kongresspartiets verkställande utskott, AICC, möttes nyligen i Surajkund i delstaten Haryana. Rao har också lyckats förödmjuka sin huvudrival inom partiet Arjun Singh – som varit inspiratör, ideolog och drivande kraft för de oliktankande inom partiet.

Vid mötet i Surajkund kunde Rao mobilisera ett överväldigande stöd för sig själv, och med det i ryggen inledde han en kampanj för bättre partidisciplin. Efter att först ha gett sig i kast med de mer obetydliga figurer som öppet trotsat honom i Surajkund gav han sig på Arjun Singh och degraderade honom. Tidigare var denne kabinettsminister med näst högsta rang, direkt efter Narasimha Rao, nu förklarades hans ministerpost vara nr 5 i regeringshierarkin. Samtidigt uteslöts han från ett par viktiga parlamentariska kommittéer, och för att beröva honom en plats också i den mest betydelsefulla kommittén, Cabinet Committee for Political Affairs, lät Rao helt enkelt denna upphöra att existera utan att bilda någon ny.

Överlevde budgetsessionen

Under den den nyligen avslutade budgetsessionen i parlamentet spekulerades det kring att regeringen eventuellt kunde falla om BJP på högerkanten och alliansen mellan center- och vänsterkrafterna (Nationella Fronten och Vänsterfronten) skulle rösta gemensamt mot regeringens budget. Men trots att så skedde några gånger och trots att kongresspartiets allianspartner i TamilNadu, AIADMK, hotade med att dra tillbaka sitt stöd i parlamentet, klarade sig regeringen igenom krisen.

Kommunismens sista bastion

Marxismen frodas som aldrig förr i Indien. Här Engels, Lenin, Stalin, Mao och Ho Chi Minh på en husvägg i Calcutta.

Foto: Michel Gelenine / Insight Guide Calcutta

Narasimha Raos regering trasslar sig igenom alla svårigheter, men dess trovärdighet är hårt ansatt. Även bortsett från skandalerna så har regeringens räddhågsenhet och obeslutsamhet alltmer kommit att beröva den folkets förtroende. Trots tydliga varningar om BJP:s och dess allierades destruktiva avsikter i Ayodhya, och till och med efter det att förstörelsen satts i gång ingrep inte regeringen. Likaså sattes inga kraftfulla åtgärder in under den veckolånga perioden av mord och plundring i Bombay. Slutligen avslöjade partiledningen sin inneboende obeslutsamhet när man efter en maratondebatt i Lok Sabha uppmanade sina parlamentsledamöter att lägga ner sina röster. Debatten gällde förtroendet för en av domarna i högsta domstolen, Ramaswamy, som förklarats skyldig till grova moraliska skändligheter av en panel bestående av övriga domare i högsta domstolen.

Rao paralyserad

Även om den ifrågasatte domaren till sist lämnade sin post, gjorde kongresspartiledamöternas nedlagda röster Lok Sabhas förhandlingar i ärendet ofruktbara. Visserligen röstade 196 ledamöter för en

motion om att avsätta domaren, medan bara en röstade emot. Men i sådana här fall krävs enligt konstitutionen två tredjedels majoritet av närvarande och röstande ledamöter i parlamentet samt enkel majoritet av samtliga ledamöter.

Trots att en grupp kongressledamöter, däribland många från Sydindien, pressade på för att partiet skulle ta avstånd från domaren var Narasimha Rao som paralyserad till följd av tryck från lobbygrupper i TamilNadu, domarens hemstat. Att regeringen så öppet gav sitt stöd åt någon på högsta nivå som bevisligen ägnat sig åt grova brott har upprört besinningsfulla delar av den allmänna opinionen i landet.

Minskad trovärdighet

Politikernas minskade trovärdighet, vare sig det gäller kongresspartiet eller oppositionspartierna, visar sig i de allt tätare ingripandena av rättsapparaten i administrativa frågor. Nästan varje dag kommer utslag från domstolarna – delstaternas High Courts eller högsta domstolen i Delhi – som gäller beslut som delstatsregeringar och/eller centralregeringen fattat. Det senaste fallet gäller regeringens förbud mot den hindufundamentalistiska organisatio-

nen RSS, det förbudet har upphävts av högsta domstolen.

Så mycket har hänt det senaste halvåret, alltsedan ödeläggelsen av Babarmoskén i Ayodhya, som rört om i den allmänna opinionen att det politiska läget i landet knappast längre överensstämmer med ställningen i parlamentet. En aning om hur landet ligger kan man dock kanske få inom kort när resultaten från fyllnadsval till 16 platser i delstatsparlament och två platser i Lok Sabha kommer in.

Kommunismen lever

En utveckling som kan förefalla underlig för folk utomlands är den livskraft som kommunismen har i Indien. Medan kommunister och socialister runt om i världen kämpar i motvind, frodas marxismen och vinner ny terräng i Indien.

Förutom att kommunistpartierna CPI(M) och CPI genom samarbete med andra politiska krafter kommit att spela en avsevärd roll i nationell politik – oproportionerligt stor om man ser till partiernas egentliga styrka – har man nyligen vunnit en spektakulär seger i delstatsvalet i Tripura, en delstat i nordöstra Indien, öster om Bangladesh. CPI(M) tog hem en absolut majoritet i delstatsparlamentet, och tillsammans med övriga partier i Vänsterfronten fick man en 2/3 majoritet.

Och för en tid sedan stod CPI(M) som värd i Calcutta för ett internationellt möte av likasinnade partier, varvid man deklarerade sin tro på marxismens giltighet och socialismens slutgiltiga seger över kapitalismen. Bland deltagarna återfanns representanter för de styrande kommunistpartierna i Kuba, Vietnam och Nordkorea. Det kinesiska kommunistpartiet skickade ett lyckönskningstelegram. Även om det inte fanns mycket substans i det som diskuterades och proklamerades är mötet i sig anmärkningsvärt.

I slutet av maj går invånarna i Västbengalen till val, för att välja 71.000 ledamöter i byråden, panchayats. Det förväntas bli en triangeluppställning mellan Vänsterfronten, kongresspartiet samt BJP. Resultatet följs med spänning av politiskt intresserade. CPI(M) och dess allierade i Vänsterfronten väntas behålla sin dominans.

Ajit Roy

Översättning: Lars Eklund

Snäckskal och billig sex till salu

Affärerna blomstrar för Sri Lankas 15.000 strandpojkar. Men få använder kondomer och ingen inser att aids dödar.

Tolvårige Sampath ser ut som vore han bara sju år men hans ögon är en trött mans. Hans äldre bror dog i Sri Lankas inbördeskrig när Sampath var fem; hans far är handikappad och hans mor är kroniskt sjuk. Så Sampath lämnade skolan för att försörja föräldrarna och sin yngre bror. 20 rupier om dan - några kronor bara - det var vad han tjänade som byggnadsarbetare. "Jag skulle vilja gå i skola", säger han sorgset, "men jag har inga pengar ens till böcker och kläder, så jag måste jobba".

Nyligen sa hans kamrat Rohan, 19 år och prostituerad, att Sampath kunde tjäna fem gånger sin dagslön bara på några minuter. En utländsk man hade frågat efter en pojke och var villig att betala 125 rupier för att runka. "Jag var rädd", sa Sampath, "men Rohan sa att det inte var något problem och att han skulle följa med". Pojkarna tog sig till ett billigt pensionat i en av landets badorter. Medan Rohan väntade utanför så hade Sampath sex med en 50-årig schweizisk turist. Rohan själv fick 200 rupier av mannen för hjälpen.

Suga eller runka

Rohan inledde sin karriär som prostituerad för fyra år sedan när han träffade en engelsman på en strand som är känd som uppdragningsställe för lokala och utländska bögar. Engelsmannen bad Rohan komma till hotellrummet och Rohan tjänade 150 rupier (ca 20 kr) på affären. Sen dess har Rohan varit med fler män än vad han kan minnas och idag kan han tjäna upp till 3.000 rupier (400 kr) per dag, nästan lika mycket som genomsnittslönen per månad i landet. "För det mesta gäller det att suga eller runka, men ibland vill dom ha mer", säger han. Och han använder bara kondom om han blir ombedd till det.

Sri Lanka blev känt som ett ställe för homosexuella i samband med att turismen blomtrade upp i slutet på 70-talet. "Folk kom för det var billigt här", säger en lankesisk homosexuell som driver ett litet turistställe. Han räknar med att 60-70% av hans gäster är bögar. "I Thailand måste man betala bra för en pojke. Men här följer dom med dig om du skänker en present eller bara för att dom tycker det är kul."

I ett samhälle som domineras av victoriansk sexualmoral och där oskuld är ett villkor för äktenskap så är det otänkbart för unga män att ha flickvänner. Därför är homosexualitet mellan unga män vanligt om än inte sett med socialt gillande. Ihop med en önskan att ge god service till utlänningar så gör detta det lätt för äldre västerländska män att få tag på pojkar som gärna vill byta sex mot pengar, lite uppmärksamhet och kläder. "Dessa killars bekymmerslöshet är beundrad. De har alltid pengar och de går bättre klädda än grannarnas killar, så det är inte så konstigt", säger en annan man i turistnäringen.

Trots homosexlivet i Sri Lanka så undviks analsex. Pojkarna föredrar munsex och "cupping", gnidande. Analsex anses orent. Pojkar gör det om de blir ombedda, men de avstår så ofta de kan, säger en röst bland de lokala bögarerna.

UNICEF bedömer att ca 15.000 pojkar i Sri Lanka ägnar sig åt homosexuell prostitution. Många av dom är under 14 år. Siffran är dock osäker eftersom prostitutionen i landet inte är organiserad som den i Thailand. I Sri Lanka är sex bara en av många saker, t ex snäckskal, droger, souvenirer, som strandpojkar säljer till turisterna.

De unga pojkarna kommer ofta från landsbygdens byar, och det kan lika gärna vara pornografi som prostitution saken

gäller. För två år sedan anhölls en fransman för att ha tagit pornografiska bilder, vissa med pojkar i fyraårsåldern.

Vissa västerlänningar odlar längre relationer med lokala pojkar, och de återkommer år efter år. När pojkarna blir äldre får de ibland komma till Europa. En del av dessa återgår senare till vanlig prostitution eller blir hallickar.

Snabb aids-spridning

Förra året kom det ca 400.000 turister till Sri Lanka. Riskerna med sexuella kontakter mellan turister och lankeser oroar landets hälsovårdsmyndighet. Än så länge har man bara 22 aidsfall och 65 personer som visat sig hiv-positiva. Men Dr Gamini Jayakuru, chefsvenerologen i landet, säger att man har ca 200.000 fall av sexuellt överförbara sjukdomar årligen.

Dr Jayakuru tror att 2.500 lankeser är hiv-smittade. I en befolkning på 17 miljoner kan detta synas lite, men det innebär en ökning på 300% bara på ett år. Man fruktar en parallell med Thailand där hiv sprids snabbt idag.

"Vi försöker lära folk riskerna med oskyddad sex", säger Dr Jayakuru, "men vi

Stränderna nedanför anrika Mount Lavinia Hotel söder om Colombo: Välkänt tillhåll för landets strandpojkar.

Foto: THOMAS BIBIN

är oroade över homosexuell promiskuitet och i synnerhet oroas vi av aids utbredning.”

Olyckligtvis finns det sexuella tabun som försvårar undervisning på detta område. En UNICEF-läkare beskrev den första teveinformationen om aids som ”så indirekt att det var löjligt”. Okunnigheten om aids är total. De flesta pojkar prostituerade har hört talas om aids, men få använder kondom och ingen inser att det är en dödlig sjukdom. Rohan, t ex, har hört om aids, men vet inget om sjukdomen.

Andra organisationer berättar att det är svårt att nå strandpojkar som ju är ekonomiskt och ”yrkesmässigt” oberoende. Två av dessa lyckades göra upp en lista över pojkar på stranden i turistorten Hikkaduwa. Dr Jayakuru bjöd in dom för att ge råd och information, men ingen kom.

Särskilt oroade är de organisationer som vill skydda barn. Under en kort aktion i mitten på 80-talet tog polisen 13 pedofiler från Europa och de deporterades. Men pedofili som sådan är inte olaglig, så sånt de fångas för i Europa kan de göra utan

risk i Sri Lanka. Detta upprör Maureen Seneviratne i PEACE, en organisation som bekämpar barnprostitution.

Och polisen finns ofta på stränderna. Men som en turist sa, ”Jag är inte rädd för

dom. Jag har ju t o m haft sex med några av dom!”

Julian West

översättning: Thomas Bibin

AIDS/HIV i Sydasiien

Nu stiger siffrorna!

I Sydostasien har redan AIDS/HIV skjutit fart med kraftigt stegradt antal fall. I Sydasiien har de första signalerna synts till: området står inför en boom i antal smittade och sjuka. Mörkertalen är redan idag mycket stora. Och smittan är störst bland heterosexuella.

I Bombay där prostitutionen är omfattande har antalet smittade och sjuka 20-dubblats på de senaste sju åren. Och det är de fattigas sjukdom: 95% av resurserna för att skydda be-

folkningen mot HIV och AIDS läggs i industriländerna.

Men hela 80% av fallen finns i utvecklingsländerna.

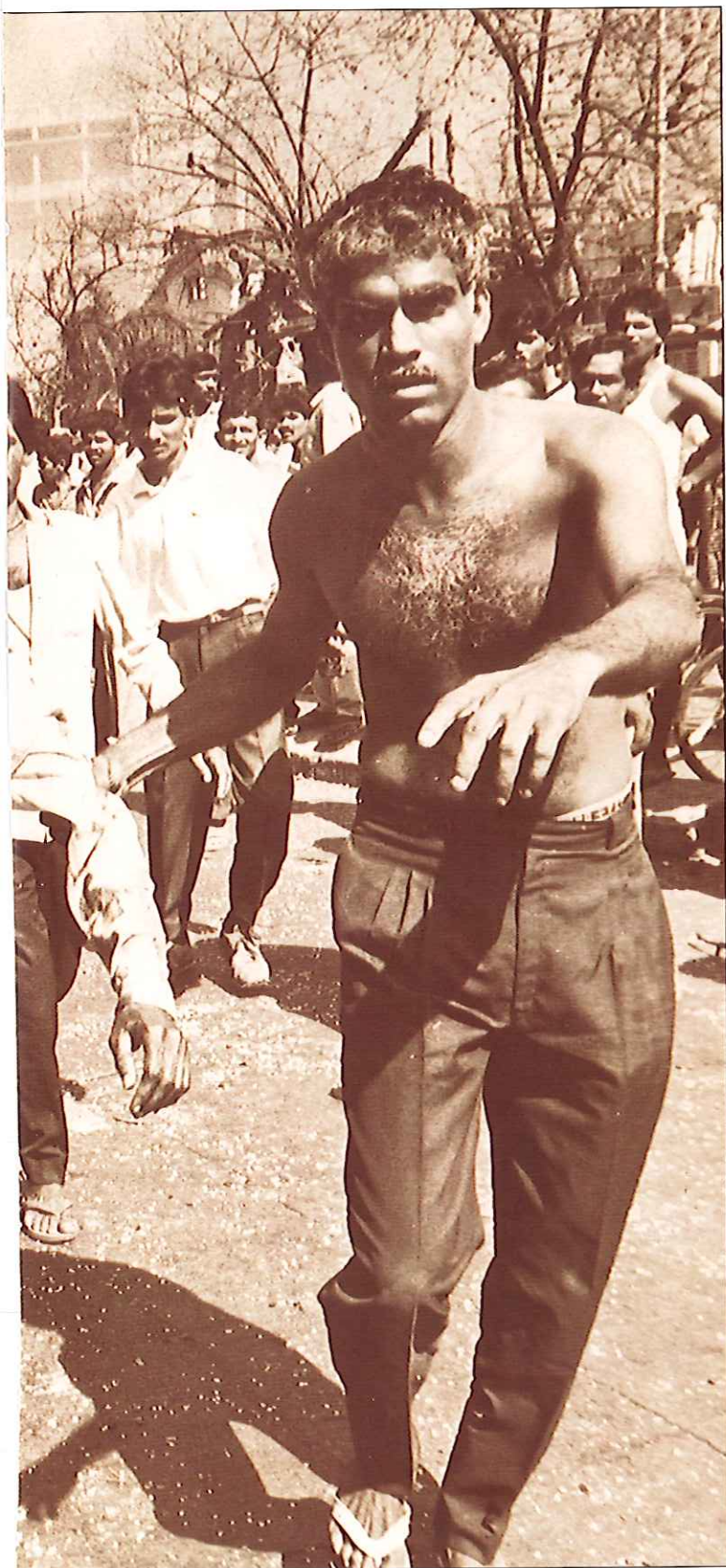
	AIDS	HIV	AIDS per milj inv
Afghanistan	0	?	0,0
Bangladesh	1	20.000	0,0
Bhutan	0	300	0,0
Indien	307	1 milj	0,36
Maldiverna	0	100	0,0
Nepal	12	5.000	0,6
Pakistan	26	1.000	0,2
Sri Lanka	22	1.000	1,3
Sverige	772	3.600	88,7
USA	249.199	1 milj	991

Bombay, är kanske den stad, där Indiens framtid avgörs just nu. Bombay är inte bara huvudstad i delstaten Maharashtra, utan framförallt Indien största och modernaste stad, dess industriella och kommersiella centrum. Här finns bländande rikedom och oändlig fattigdom, symboliserade av de smäckra skyskraporna i centrum och de eländiga skjulen i Asiens största

slumstäder. Men vad symboliserar denna blandning av modern teknik, larmande och stinkande trafik, rykande avfallshögar och förpestad luft? För medelklassen är det industrialisering och utvecklingen av ett modernt konsumtionssamhälle. För vänstern är det industriernas och klasskampens stad. För de traditionella Indien är det modernismens styggelse - det värsta av väster-

BOMBAY I FÖR- TVIVLAN

landet och Indien blandas här i ett mänskligt och moraliskt förfall.

Här finns stora delar av den moderna intellektuella eliten, och alla riktningar inom Indiens politiska partier.

Här finns också ett av de mest fanatiska högerextremistiska partierna - Shiv Sena. Här pågår den stora hinduiska väckelsen med Ram i

centrum - folk samlas till bön och sång i stora offentliga möten. Ett svar på den högljudda muslimska fundamentalismen i staden. I Bombay skapas framtidens bilder och motbilder - visioner om vad som väntar oss, om vad vi kan och måste göra. De senaste månadernas händelser har ytterligare framhävt denna nyckelposition.

Bombay är den stad i Indien som drabbats hårdast av sammanstötningarna mellan hinduer och muslimer efter rivningen av Babri Masjid moskén i Ayodhya den 6 december förra året. Direkt efter rivningen stormade uppretade muslimer ut på gatorna, satte fyr på bussar och några busstationer. De omringade också ett antal polisstationer och krävde rätt-visa. Polisen svarade med att skjuta direkt på demonstranterna. Officiellt dödades 325 personer, de allra flesta muslimer.

Den 6 Januari i år bröt helvetet löst igen. Denna gång var det i förväg planerade attacker på muslimer och deras bostäder i de fattigare delarna av staden. Angräparna var aktivister i det beryktade Shiv Sena, BJs systerparti i Maharashtra, lika högerextremistiskt och hindufundamentalistiskt som detta. Polisen och stora delar av den hinduiska medel- och överklassen stod passivt vid sidan och tittade på medan muslimska män, kvinnor och barn dödades eller fördrevs från sina hem. Det berättas till och med att välbeställda hinduer gick ut ur sina fina lägenheter och hindrade brandkåren från att nå fram till eldsvådorna i de muslimska kvarteren.

Denna gång varade också oroligheterna i sju dagar, innan polisen började ingripa och sätta stopp för attackerna. Officiella dödsiffror: 550, de flesta muslimer.

Staden förlamad

Bombayborna höll andan under de våldsamma upploppen. Det fanns de hinduer eller kristna som vågade livet för de förföljda muslimerna, men aldrig har Bombay varit så splittrat, så utlämnat åt hat och misstro som under dessa mörka december- och januaridagar.

Det tycktes inte finnas några motkrafter till de skrånande folkmassor som härjade på gatorna. Polisen, som först skjutit ner de muslimska demonstranterna i december, låste under Shiv Sena-aktivisternas attacker i januari in sig på polisstationerna och blundade.

Bombad stad

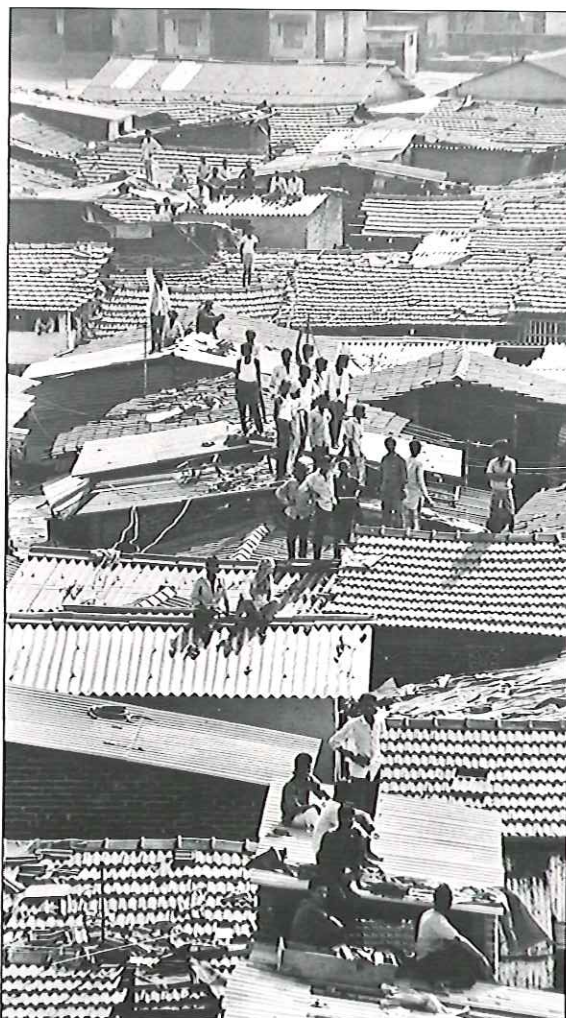
Knappt hade livet återgått till det normala i denna jättestad förrän nästa dramatiska händelse inträffade. Fredagen den 12 Mars sprängdes under loppet av 1/2 timme 13 bomber i olika delar av Bombay. Över 300 personer dödades och över 1500 sårades i en av de värsta terroristattacker som världen skådat.

Målen för attackerna var inte

bara officiella byggnader som börshuset, och Air Indias kontor i dess nyuppförda skyskrapa vid Nariman Point, utan också tre större lyxhotell, en biograf, en förstaklasskupé i ett pendeltåg, en lokal marknadsplats, en bensinstation, etc. Sprängämnen som användes var mycket sofistikerade med stor sprängverkan.

Ingen organisation har tagit på sig dådet. Misstankar riktades först mot alla håll, framför allt mot de tamilska tigrarna och mot olika muslimska organisationer. Det framfördes t o m misstankar mot den pakistanska säkerhetsorganisationen ISI. De flesta indiska politiker menade att det var en utländskkonspiration riktad mot Indiens främsta ekonomiska centrum i syfte att lamslå landet och skapa kaos. Andra misstänkte hinduhögern för att ligga bakom attentaten.

Polisen har efter hand arresterat ett femtiotal personer som tros vara inblandade. Det mesta pekar nu på att attentaten är utförda på order av den lokala maffian i allians med stora markägare och spekulanter. Allt i syfte att skapa terror och skräck för att driva bort hus- och markockupanter

Här på hustaken i slumstaden Dharavi utkämpades många av striderna under oroligheterna i januari. Men här finns också fröet till ett hopp för Indien - ungdomar från hela Bombay har kommit hit för att hjälpa offren för de blodiga attackerna.

Foto: Sherwin Crasto

Air Indias skyskrapa vid Nariman Point var en av de byggnader som skadades vid bombattentaten i mars i år. Skylten uppmanar till blodgivning för de skadade.

Foto:Soumitra Ghosh

och lägga under sig mer mark.

Hur reagerade då Bombayborna på denna utmaning?

Enad stad

Samstämmiga ögonvittnen berättar om hur Bombaybor som var i närheten av explosionerna omedelbart kom rusande till de sårades bistånd. Instängda människor hjälptes ut, transport-ter ordnades till sjukhuset, de döda kropparna bars ut ur byggnader, folk köade vid sjukhusen för att lämna blod. Allt hat och all misstänksamhet var som bortblåsta efter explosionen.

Inte nog med detta. Alla klutar sattes till för att återställa det normala livet igen. Inom några timmar fungerade de bombade anläggningarna igen åtminstone provisoriskt. På måndagen, tre dagar efter explosionerna, öppnade åter börsen med fungerande telefoner. Air India var tillbaka på sitt urblåsta kontor och folk kunde boka sina biljetter som vanligt.

Staden som vision

En av Bombays välkända krönikörer, Narendra Panjwani, skriver:

Det som ligger bakom detta ovanliga utbrott av energi och livslust är kanske ett försök att rädda Bombay som Indiens förebild, som hotades att utplånas av bombsmällarna. Börsen och Air Indias skyskrapa vid Nariman Point är de speglar som Bombaybor (och indier lite till mans, brukar vi skryta med) ser sig själva i och känner sig stolta över. Vad det handlar om är myten, Air Indias skyskrapa som en föreställning, inte den röriga verkligheten hos detta flygbolag med dess ständiga strejker och inställda flygresor.

Staden är en dröm förverkligad, en levande vision. Det som gör att den växer är just denna vision. ... Eller som

poeten Dilip Chitre uttrycker saken:

...

Jag andas in svaveldioxiden från Bombays Gasverk, blandat med bomullsdamm och kolrök

Bussen var fullsatt med passagerare när den sprängdes i luften vid bombattentaten den 12 mars i år.

Foto: Sherwin Crasto

från textilfabrikerna
Som klär miljontals höfter.
Jag vakar mig och duschar bort allt orent
ur mitt sinne
i fruktan för en mera påtaglig förorening.
På vägen ut kastar jag en förbrukad
kondom och ett hopskrynklad cigarettpaket
i soptunnan. Och likt en ärorik hinduisk
hjälte, som motvilligt kör sin vagn mot
slagfältets mitt, tar jag en taxi till Nariman
Point lika överkligt som Manhattan.
Där ska jag skapa Indiens öde fri från all
befläckelse.

...
Civilisation är möjlig på denna kvadratkilometer
Där Indiens murar spricker upp och havet
syns.

(Källa: The Independent, 17 mars 1993)

Myten om framsteget

Visionen om framsteget är viktigare än vi tror för att hålla ihop det moderna samhället. Annars hotar sönderfallet, barbariet hos en serb, en kroat, en hindu, en kristen, eller en muslim i en värld utan nåd, där det enda som återstår är samhörigheten kring en historisk konstruktion.

Men hur mycket har Bombays och Indiens fattiga till övers för den bild som

Air Indias skyskrapa försöker skapa av framtiden? Hur mycket tillfredsställer den den växande medelklassen i städer och byar som upplevt alla förändringar, framsteg men också förlust av traditioner, inom en så kort tidsrymd. Som känner sig hotade av allt det nya som tränger sig på och som så lätt faller offer för den fascistiska propagandan i den religiösa väckelsens kläder. Kanske behövs det något mer än nyliberalismens "satsa på dig själv" insvept i lyxförpackning för att förlösa förlorarna i dagens värld. Frågan är också om inte detta, som dikten framhåller, är en alltför ihållig vision av framtiden ens för de mest visionära. Kan den idag tillfredsställa alla de som insett att den råa och ohejdade kapitalismens framtid är just massfattigdom och miljöförstörelse i global skala.

Utmaningen

När man intervjuar intellektuella, brukar de framhålla att det enda sättet att bekämpa den religiöst inspirerade fanatismen och bilägga de etniska motsättningarna är att stärka de demokratiska och sekulariserade krafterna. Men när man frågar efter de konkreta "krafterna" blir det ovanligt tyst.

I Dharavi, slumstaden som med sina

800 000 invånare brukar kallas för Asiens största slum, finns kanske en del av svaret. Där finns många av förlorarna från upploppen och dödsskjutningarna i december och januari. Där bor muslimer och hinduer blandade med varandra och överallt träffar man familjer som mist en far, en bror, en syster, eller en mor, som mist sitt hus eller sitt arbete.

Men där finns också en brokig skara ungdomar som engagerat sig i att hjälpa offren. Det är hinduer, kristna, kommunister, muslimer och många andra från olika delar av Bombay som samlats. De går runt och intervjuar folk om vad som hänt. Hjälper de som skadats till sjukhus, de efterlevande att få ut en "kompensation" från myndigheterna, eller sina dödas tillhörigheter som polisen lagt beslag på. Där finns en levande diskussion om vad som sker i Indien idag, om hindufanatismen och dess bländande propaganda: drömmen om ett rent hinduiskt Indien.

Visst är det en droppe i ett hav av elände. Men det är kanske just så som tron på framtiden trots allt kan ha en chans i Bombay såväl som i Bosnien?

Staffan Lindberg

*1 maj i Colombo:
Presidenten mördad!*
Foto: JOHN MOORE (AP)

Efter mordet i Sri Lanka

Misstänkta jagas i politiskt tomrum

Det politiska livet i Sri Lanka är numera så brutaliserat och förvirrat att ingen borde uttala sig säkert om mordet där nyligen. Först sköts oppositionsledaren och före säkerhetsministern Lalith Athulathmudali ihjäl bakifrån av en man med pistol den 23 april.

Sen sprängdes president Ranasinghe Premadasa ihjäl tillsammans med 25 andra, däribland den yngling som med sprängme-

del på kroppen cyklat rakt in i det Första Maj-firande som regeringspartiet UNP arrangerade.

För regering och polis stod det däremot genast klart att den tamilska separatistiska tigergerillan var skyldig till båda dåden. Dan efter det första hittade man enligt uppgift en död man som två personer identifierat som mördaren.

Mannen hade en cyanidkapsel runt halsen - precis som tigergerillans folk - och

en legitimation som sa att han hette Appiah Balakrishnan, en tamil således.

Utplacerat lik

Men man tror nu att kroppen placerats där i efterhand. Mördaren jagades på flykten av den mördade Athulathmudalis folk efter skotten och polis sökte samma kväll igenom området utan resultat. Den döde som "hittades" dan efter hade inte samma kläder på sig som den man vittnena under

valmötet sett, och hans legitimation var förfalskad. Dessutom tog de två ögonvittnena som identifierat honom som mördaren tillbaka sina vittnesmål. Athulathmudalis närmaste man, före ministern Gamini Dissanayake la skulden för mordet på regeringen. Samma gjorde den övriga oppositionen i parlamentet, bl a förra premiärministern Sirimavo Bandaranaike.

Inför denna anstormning tog polisen tillbaka de första uppgifterna och kom med ett nytt namn på mördaren: Kandiah Ragunathan, också han tamil och "miss-tänkt tillhörig terroristisk organisation".

Mordet på president Premadasa är visserligen likt de självmordsräder som tigergerillan gjort sig känd för, men han hade åtskilliga fiender bland sina egna. Trots att inte mycket återstod av vare sig president eller mördare så identifierades den senare bara någon dag efter mordet som den 23-åriga tamilen Kumarakulasingham Veerakumar från byn Gurunagar i gerillakontrollerat område i norr. Veerakumar hade varit en frekvent gäst i presidentens privata bostad eftersom han var god vän med presidentens betjänt som också dödades i sprängningen. I de razzior mot tamiler i Colomboområdet som sedan genomfördes fann polisen 30 tamiler som man tror är inblandade i sprängningen på 1 maj.

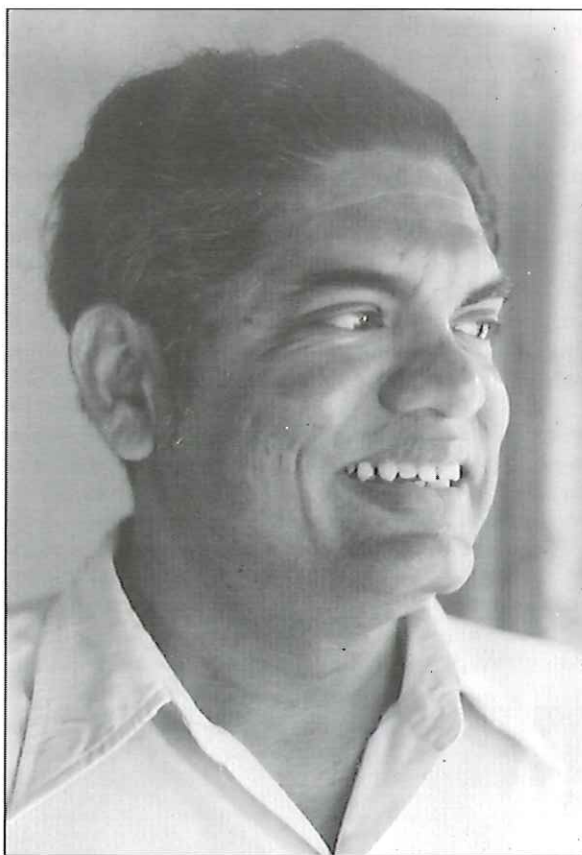
"Han bad om det!"

– Mordet på Athulathmudali får regeringen svårt att tvätta av sig. Och när presidenten mördades en vecka senare var det många i Colombo som sa att han fick vad han förtjänade! Det säger Bala Tampoe, en av Sri Lankas mest framstående fackliga ledare nyligen på besök i Sverige. Beskedet om presidentmordet kom till Tampoe medan han själv ledde en Första majdemonstration på annat håll i Colombo. På Sydasiens fråga om han tror på att det var Tigrarna som låg bakom mordet säger han att det är osäkert för att inte säga osannolikt. Uppgifter han fått via säkerhetsfolk tyder på att det kan vara anstiftat av krafter inom det splittrade regeringspartiet UNP, kanske t o m den grupp som låg bakom mordet på Athulathmudali, enligt Tampoe.

Rivaliteten mellan Premadasa och Athulathmudali var av gammalt datum. På 80-talet satt de i samma UNP-regering under president J R Jayewardene där Athulathmudali innehade den starka rollen som säkerhetsminister. Av god börd och advokatutbildad på de fina universiteterna i England hade han inte mycket gemensamt med den enkla och "obildade" Premadasa som dessutom kom ur den låga tvättarkasten. Men Premadasa anses ha varit en

mycket slug politiker som med en facklig bakgrund blev en folkets man med försänkningar såväl i extrema nationalistiska kretsar som mer moderata. När han 1988 efterträdde Jayewardene på presidentposten så var det en stor besvikelse för Athulathmudali som dessutom förpassades till en obetydligare ministerpost än den han haft.

I slutet av sommaren 1991 bröt Athulathmudali med UNP och han tog med sig flera ledande politiker ur regeringspartiet, bl a den välkände Dissanayke. De försökte först ställa Premadasa inför riks-rätt för korruption och maktmissbruk, men sen saken stått och vägt under hösten lyckades Premadasa manövrera sig ur greppet och Athulathmudalis grupp hamnade i

Lalith Athulathmudali, mördad mindre än en månad före det lokalval han förmodades vinna.

kylan. Gruppen bildade senare DUNF (Democratic United National Front) och lyckades samla stora folkmassor på sina möten där man krävde demokratin åter.

Hämmingslös nepotism

I de lokalval som ändå hålls i maj i år ansågs DUNF kunna säkra minst tre av de sju provinserna valet gäller. DUNF är sannolikt ett verkligt hot mot UNP, starkare än Folkalliansen ledd av Mrs Bandaranaikes SLFP som regerade fram till 1977. Men i nordöst där kriget pågår hålls inget provinsval.

– Premadasa knep åt sig mer och mer makt från ministerierna, och han har gjort

det i direkt strid med författningen, sa Athulathmudali till Sydasiens när vi träffades för en intervju i oktober 1991, just innan han blev utkastad ur UNP. Premadasa utnyttjar sitt folk till att spionera på ministrarna och hans nepotism är hämingslös. Nu senast blev hans svärson chef för flygbolaget AirLanka. Det är allt detta som vårt krav på riks-rätt gäller, sa Athulathmudali.

Men ödesfrågan är hur det nu ska gå i inbödskriget i nordöst. Premadasa kom för sin del ingen vart och många frågade sig om han egentligen var beredd att offra något för att få en lösning till stånd. Frågan hade hänskjutits till en parlamentarisk kommitté där ingen representant för tigergerillan fanns med och där frågan tycktes begravnen. Inte ens den tamilske UNP-ministern S Thondaman tyckte att kommittén fungerade och han drog sig nyligen ur. Allt man kommit fram till på två år var ett förslag att åter dela de huvudsakligen tamilska områdena i två provinser i stället för en, ett förslag som UNP och SLFP enats om och som de tamilska representanterna förkastat som ett steg tillbaka till ruta ett.

Många var också negativa till Athulathmudalis chanser att nå en lösning. Han lyckades ju inte under sin tid som säkerhetsminister och han hade fått hökstämpeln på sig. Men i samtalet hösten 91 var han försonlig,

– Du kan aldrig nå demokratin genom att beröva minoriteterna den! En spridning av makten är nödvändig för att lösa minoritetsfrågan och jag har aldrig trott på en militär lösning, inte heller när jag var säkerhetsminister. Sri Lanka är ett multietniskt land, ett faktum vi aldrig kommer ifrån. Sa Lalith Athulathmudali drygt 18 månader före sin död.

Nu har en 71-årig doldis tillträtt som ny president. Men Dingiri Banda Wijetunga anses inte vara något starkt kort. Premadasa hade placerat honom som lojal premiärminister i stället för någon av konkurrenterna om presidentämbetet. Att han nu blivit president tolkas som ett kraftfullt bevis för det

politiska tomrum som råder i landet idag. Så medan den nye statschefens polis och militär på traditionellt vis fortsätter att jaga tamiler i norr och i söder erbjuder han sig att tala med tigergerillan. Men det ska vara ett samtal ledare emellan. Han vill träffa tigerledaren Prabhakaran himself, ingen andraplansfigur.

Men det tycker inte gerillan.

Thomas Bibin

Thomas Bibin återkommer i nästa nummer med en bred bakgrundsteckning till inbödskriget i Sri Lanka.

Adoptivbarn offer för svensk kolonialism

Du undrar om svenskars kontakt med adopterade haft en positiv inverkan på attityden till flyktingar och invandrare.

Jag gjorde en rundvandring bland mina svenska "blonda" vänner och ställde frågan: Har min närvaro som utländsk adopterad haft någon positiv inverkan i mötet med invandrare och flyktingar? Svaret blev enhälligt NEJ.

Varför? Svaret är självklart.

Adopterade är inget hot mot svenskarna och deras svenskhet, men det är invandringen och flyktingen med sin kultur i bagaget. Resultatet kan vi se i massmedia där vi ständigt kan läsa om attentat mot flyktingar, restriktivare invandrings- och flyktingpolitik och allt fler fascistiska och rasistiska pariter i Europa. Så er argumentation om att en förtrupp av barn från fattiga länder skulle fungera som en injektion mot svenskarnas fördomar stämmer inte.

Claes Engström och andra som efterlyser forskning i den här frågan borde skämmas. Det är en forskning som mer försvarar era egna intressen än kommer oss adopterade till nytta.

Motsägelsefullt

Själv adopterades jag till Sverige 1975 som femåring. Man gjorde med mig som med många andra adoptivbarn — man gav oss svenska namn som Gustav, Karl, Agnes och så vidare för att markera att vi minsann är svenska barn, eller åtminstone skulle vara det. Man gjorde heller inga ansträngningar för att vi skulle få behålla vårt modersmål och kulturarv.

Nej, Claes Engström, det är du och samhället som skapat dessa markeringar: ju mer anpassad och försvenskad — desto mer accepterad. Sedan undrar du om kontakten med adopterade haft positiv inverkan i kontakten med invandrare. Det

Claes Engström skrev i nr 2/92 om adoptivbarnens positiva roll för Sverige. Waishali Carlsson, socionomstuderande och själv adoptivbarn har kritiska synpunkter på hans resonemang.

låter absurt och motsägelsefullt!!!

Kolonialismens tid är inte slut. Nu utövas den på hemmaplan i stället. Adoptionsverksamheten är ett bra exempel på hur man lyckas omforma och anpassa människor från andra kulturer. Man tvingar på dem den nya kulturen och nedvärderar deras egna. Man skildrar gärna adoptivbarn som stackars ynkliga övergivna små kräk som räddats från misärens misär genom adoption.

Välgörenhet – nej tack

Marianne Cederblad pratar om barn som drar en vinstlott och underutvecklade hjärnor på grund av näringsbrist (se Nia informerar nr 2-85) och Claes Engström om sociala flyktingar och om barn som fått chansen. Det är ett effektivt sätt att få oss adopterade tysta och evigt tacksamma mot våra välgörare.

Även om man är ensam är sanningen

den enda sanningen (Gandhi) och i detta fall är sanningen att det finns många barnlösa västerlänningar som önskar, importera, förlåt adoptera, ett friskt spädbarn. Och barnens hemländer ger föräldrarna sin välsignelse. Det är sanningen. Utan deras medgivande — inga barn. Om Claes Engström och andra önskar fortsätta sin välgörenhet och biståndsverksamhet ber jag er rätta insatserna dit där de bäst behövs, nämligen i barnens hemländer.

Det håller på att bildas en internationell organisation för adopterade barn från Indien. En av organisationens målsättningar är att sprida kunskap om Indien, dess folk och kultur, och att göra adopterade stolta över sitt ursprung.

Nutidens invandrar- och minoritetspolitik avser invandrare och minoritetsgruppers rätt till att bevara och utveckla den egna kulturen, det egna språket och rättigheter till välfärdskomponenter som arbete, utbildning, sociala förmåner, politiska rättigheter osv. Men invandrar- och minoritetspolitiken handlar om dessa grupper.

"Det är på tiden att adoptionsdebatten sätts in i detta sammanhang!" (*Socialt arbete och invandrare*, Haluk Soydan).

Dubbelmoral

Till sist undrar jag varför den svenska regeringen säljer krigsmaterial till u-länder, vapen som bidrar till ännu fler föräldralösa barn. Ett exempel är Boforsorder på xxxx miljarder svenska kronor samtidigt som Indien skickar barn över hela västvärlden för adoption.

Pengarna skulle ha kunnat gått till fattiga föräldrar och till uppbyggnad av det indiska nätverket. Sedan pratar man om barns behov — en skamlig dubbelmoral som respektive länder uppvisar.

Waishali (Maria) Carlsson

Nyanländ familjemedlem från Indien möter storasyster för första gången.

Foto: JÖRGEN SÖFELDE

Ursprunget finns alltid kvar

De biologiska föräldrarna förblir mycket viktiga för adopterade människor, livet ut. Det hävdar Susanna Matwejeff i uppsatsen *Adoption ur den adopterades perspektiv* (Institutionen för pedagogik och psykologi, 581 83 Linköping; tel 013/28 10 00).

Det finns drygt 80 000 adopterade människor i Sverige. Av dessa kommer 33 000 från andra länder, främst i Asien och Latinamerika. Deras utseende gör att adoptionen vanligen inte går att dölja.

För de omkring 50 000 som är födda i Sverige är situationen annorlunda. Deras utseende avslöjar ingenting. Flertalet är sedan länge vuxna (numera är inhemska adoptioner sällsynta) och adopterades under en tid då adoption var en smula suspekt. Det hände att adoptionen hölls mer eller mindre hemlig, både inför adoptivbarnet och omgivningen.

Det finns en hel del att läsa om hur adoptivbarn från andra länder ser på adoptionen. Konstigt nog har ingen forskare ännu försökt ta reda på hur adopterade människor födda i Sverige ser på adoptionen.

Matwejeff har gett sig på uppgiften i en "psykologi 3-uppsats". Hon har frågat 18 vuxna, svenskfödda och adopterade personer om deras föreställningar om de biologiska föräldrarna, om hur de tror att adoptionen påverkat deras bild av sig själva, om deras sökande efter biologiska förklaringar till att de blivit vad de är, och om hur själva sökandet har förändrat dem. Kort sagt: Matwejeff har försökt ringa in hur

adoptionen påverkat den adopterades uppfattning om sitt liv.

Alla vittnar om mer eller mindre hemliga funderingar omkring sitt biologiska ursprung.

Men det är inte svaren som är det intressantaste. Naturligtvis kan inte 18 personer betraktas som ett genomsnitt av 50 000 i någon som helst vetenskaplig mening.

Nej, det som gör uppsatsen spännande är författarens genomgång av en mängd vetenskaplig litteratur, främst psykologi och sociologi. Jag kan inte bedöma om de kortfattade och välskrivna referaten är korrekta. Men där finns rader av intressanta frågeställningar och uppslagsändar för den som är intresserad av adoptionens existentiella innebörd för den adopterade.

Exempelvis har alla adopterade redan i början av livet förlorat sin närmaste, vanligen mamman, och alla bär på vetskapen att någon en gång valt att lämna bort dem. Vardagliga samtal om fysiologiska släktdrag och om tidigare generationers levnadsvillkor klingar naturligtvis annorlunda i den adopterades öron än i den biologiska ätteläggens, och leder lätt den adopterades tankar till det egna biologiska ursprunget. Blod uppges vara tjockare än vatten, men hur är det med adopterat blod?

Sådana frågor är rimligen desamma, oberoende av om den adopterade liknar sina adoptivföräldrar eller ser annorlunda ut.

Sven-Åke Aulin

Adoptivbarnens egen tidskrift

Vara Adopterad är en ny tidskrift som kommer ut med 4 nummer per år och som kostar 60:- i årsprenumeration. Den vänder främst till adopterade själva men också till adoptivföräldrar och andra intresserade. Med intervjuer och reportage vill *Vara Adopterad* belysa "hur det går för de adopterade".

Vill ni ta upp något i *Vara Adopterad* så skriv förslag, inlägg e d. Vill ni prenumrera och få första numret så sätt in 60:- på postgiro nr 645 40 09-9.

Adress: **Vara Adopterad**
Gunborg Renske
Sociala Missionen

"En trollkvinna skall du icke låta leva"

Häxjakt i centrala Indien

Hjälplösa kvinnor - stämplade som häxor - jagas från sina hem, torteras och stenas till döds av rasande folkhopar. En masshysteri över troldom har brutit ut i stamfolkens inland i Madhya Pradesh, mitt i Indien.

Santu Bai skriker när ännu en sten från folkmassan träffar henne. Ansiktet är vanställt av skräck. Hon ser på sin man och den 15-åriga dottern och ber dem tyst att rädda henne. Förlamade av situationen vänder de bort blickarna när så en stor sten slutligen slår omkull den ståndaktiga Bhil-kvinnan.

Santu Bai är inte den enda kvinnan i Jhabua-området som stenats till döds anklagad för häxeri. Samma dag fick folkmassan tag i Parli Bai också. Båda kvinnorna misshandlades skoningslöst innan de mördades framför ögonen på sina familjer. Byn utförde sin kollektiva bestraffning.

Häxjakten har pågått i västra Madhya Pradesh de senaste månaderna och hittills har över ett dussin kvinnor mördats. Andra har misshandlats eller förnedrats grovt och körts iväg från byarna. Obetalda skulder ligger ofta bakom.

Situationen påminner om medeltidens Europa då tusentals kvinnor brändes på bål, dömda som häxor. Men också på närmare håll i Indien, i Andra Pradesh och i Karnataka har voodoo-utövare dömts till döden i mitten på 80-talet. Rötterna till denna häxjakt ligger i oskyldiga händelser och rykten som sprids ut och tar sig okontrollerade former. Ett exempel är en händelse i september förra året: Under en marsch där fö mest kvinnor deltar blir deltagarna i extas och i orakelliknande former utpekar den marscherande hopen någon person för en enskild eller en bys olycka. Den utpekade blir byhäxan. Folkhopen går till angrepp och häxan får försöka bevisa sin oskuld genom att hålla ett svärd. Om bladet böljar är hon skyldig. Hon får stryk, en hårlock klipps av och med den hennes makt. Om hon anklagas för mord ombeds hon väcka den döde - ett misslyckande leder till omedelbar vedergällning.

Sådana uppfattningar tar generationer att utrota. Utbildning och upplysning behövs, men så länge en samlad insats dröjer kommer denna medeltida galenskaps att fortsätta kasta sin skugga över bylivet och ta oskyldiga kvinnoliv.

N K Singh

översättning & bearbetning: Esse Nilsson

Kan man lita på experterna?

Den här frågan ställde jag i Sydasien 3/92 med hjälp av några exempel ur Sri Lankakännaren Peter Schalks artiklar. Han svar behandlar inte min fråga och därför ställer jag den nu igen med hjälp av ytterligare några exempel.

JVP som vi känner som en organisation av nationalistiska singhalesiska extremister beskrivs så här av Schalk i Sydasien 3/86, sidan 27: "I opinionsbildning mot 'landets söner' är de viktigaste parterna: JVP..." och JVPs tidning prisas för att den sprider en kritisk analys av det politiska läget i landet. I Sydasien 3/91 vänder han helt och fördömer JVP som landets söner!

I Sydasien 3/86, sid 27 skriver Schalk:

"Skall staten vara sekulär, buddistisk eller som nu sekulär men ge buddismen en privilegierad ställning?" I Sydasien 3/91, sid 10 skriver han däremot att ett dråpslag kom 1972 med den nya konstitutionen som gjorde buddismen till statsreligion. Paragrafen anges dock inte – för någon sådan finns inte!

Sydasien 3/86, sid 28 visar två lankesiska flaggor. Den ena beskriver Schalk som "sinhalesisk chauvinistisk variant av Sri Lankas flagga: de gröna och orange fält som symboliserar muslimer och tamiler har tagits bort." På ett annat ställe (Lejonet och Tigern, sid 60, Schalk 1987) uppger han mycket riktigt att det var sinhalesernas

siste kung Sri Wickrema Rajasinghes flagga som var prototyp till nuvarande nationalflagga. Men jag vill tillägga att denne kung också var den siste av de fyra familjer som i rad valdes till den sinhalesiska tronen av den sinhalesisk-buddistiska adeln. Man undrar då om inte detta motsäger Schalks tes om diskriminering och avhumanisering av tamiler under Sri Lankas historia.

Min slutsats är att de sakkunniga om Sri Lanka är få i Sverige. Och det hjälper inte alltid med akademisk etikett.

Sam Casie Chetty
Waragoda Estate, Kelaniya

JVP - för sista gången!

Sedan JVP grundades på 60-talet har organisationen förändrats flera gånger genom interna diskussioner som ibland lett till splittringar eller avhopp. De har rört moraliska frågor som graden av

revolutionärt våld, politiska frågor som deltagande i den parlamentariska processen, taktiska frågor som den militära strategin och slutligen ideologiska frågor som jag vill ta upp här.

Det fanns så gott som hela tiden två ideologiska positioner som var svåra att förena. Den ena var "socialistisk" som analyserade politik och ekonomi i termer av klasskamp. Detta synsätt överskred etniska gränser och uttryckte solidaritet även med tamilska förtryckta klasser. Denna syn illustreras av den buddhistiske munken K Ananda som jag skrev om i Sydasien nr 3/86. Hans syn att förtryckta tamiler och singhaleser måste leva tillsammans tolereras inte av förtryckarna som vinner på att splittra arbetarrörelsen. K Ananda lever idag i exil sen han i sista stund lyckades undkomma de paramilitära dödspatrullernas jakt på honom. Ansedda människorättsorganisationer anser att 60.000 JVP-sympatisörer mördades av dessa dödspatruller. Deras och Anandas öde bekräftar hans analys.

Den andra ståndpunkten utgår från etnisk tillhörighet. Den ser bara en konflikt mellan tamiler och singhaleser och den driver en extrem singhalesisk nationalism. Så var det under 80-talet då många hoppade av från JVP. Se min artikel i Sydasien nr 3/89.

Några av dessa socialistiska avhoppare bildade nya grupper med likasinnade tamiler. En av dessa var den sk Vikalpgruppen ledd av den singhalesiske katoliken Dyan Jayatilleke. Utöver avhoppade JVP:are fanns här också folk från tamilgrupperna EPRLF och EROS. Vikalpgruppen kom dock inte längre än till att de haffades på Colombos gator med explosiva ämnen på sig.

Jayatilleke hann dödförklara Vikalpa-

gruppen innan han fick amnesti och nu har han stigit i graderna från statsfiende till presidentens politiska bard. Tillsammans med bl a Bradman Weerakoon som är presidentens rådgivare, Neville Jayaweera som är Lankas ambassadör i Stockholm, m fl så ingår han i den grupp av sk multietniker som står president Premadasa nära. De försvarar visserligen enhetsstaten som dock ska vara multietnisk. De vänder sig därmed emot dem som försvarar en singhalesisk-buddhistisk hegemoni. Gruppen utgör ett av den lankesiska regeringens många ansikten, det som vänder sig till bl a givar-Sverige och människorättsorganisationer i FN.

Trots detta har det hela tiden funnits en länk mellan de två fraktionerna i JVP. Det är ståndpunkten att ön aldrig får delas. Klassgemenskapen å den ena sidan och nationalismen å den andra har ibland blandats till en ogenomtränglig intellektuell dimma. Jag har också sett att en och samma individ omfatta helt olika ståndpunkter under sin politiska karriär.

JVP:s vägran att erkänna det tamilska folkets krav på rätt till självbestämmande har lett till en ideologisk konfrontation med LTTE (den tamilska Tigergerillan) som vill ha en separat stat på språklig bas. Motsättningen har dock inte varit större än att de båda kunnat se en gemensam fiende, den lankesiska regeringen.

Det värsta regeringen fruktar är ett militärt samarbete mellan JVP och LTTE. Man gjorde därför ett försök att fjärma LTTE från JVP genom att starta förhandlingar med LTTE mellan 1989-90. Förhandlingarna blev resultatlösa och de slutade med att ett nytt krig inleddes i juni 1990. LTTE profiterar naturligtvis nu på att JVP ska bli starkt nog att igen öppna en andra front i söder och att organisera sig i exil för

LANKA 7 Studies in Lankan Culture

Contents:

A. Cures Kanakaraja:

The Linguistic Construction of Political Experience: Challenges in English Poetic Discourse for Tamil Writers

P. Schalk:

Explorations of the Concept of Tamil Buddhism.

"Birds of Independence". On the Participation of Tamil Women in Armed Struggle

Professor Carlo Fonseka on Peace in Lanka

Research at the Universities of Yalppanam and Peradeniya

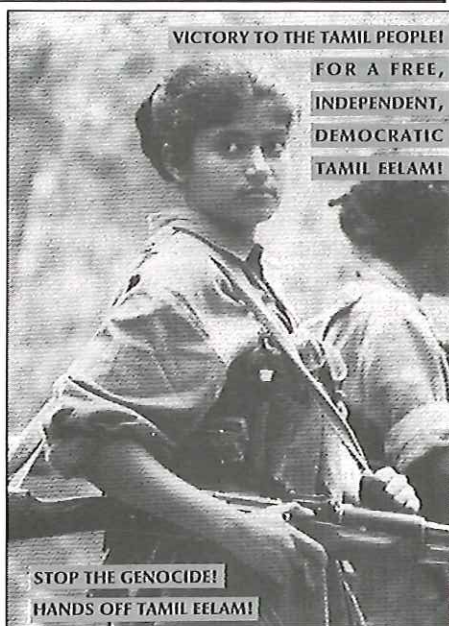
Revd. I. Henry Victor:

Poems on Peace and War

Issued by the Dept for the History of Religions, Uppsala University, ISSN 1100-0082

This and back numbers can be obtained from Lanka, Trädgårdsgatan 18, 753 09 Uppsala, Sweden; phone +46 18 18 22 95 or fax +46 18 18 22 94.

Material från tamiltigrarnas stödkommitté i England.

att liksom LTTE bygga upp internationella propagandacentra mot regeringen.

Man kan alltså säga olika saker om JVP beroende på vilken fraktion - den socialistiska som var helt marginaliserad mot 1990, eller den nationalistiska - inom JVP som avses. Så enkelt var det med den saken.

Jovisst finns det en paragraf i 1972 års konstitution som ger buddhismen den främsta ställningen bland religioner i landet, nämligen paragraf 9. Mer om detta har jag skrivit i tidskriften Lanka nr 4 & 5/1990.

Och jovisst var de sista kungarna fram till 1815 tamiler, men de fick överge hinduismen och anpassa sig till buddhismen. Detta är just ett exempel på buddhistisk hegemoni.

Men frågan är ju vad Lanka är idag, det Lanka som vill ha våra biståndspengar för sin demokratiska utveckling? Så sent som 1991 beskrevs Lanka av ambassadör Neville Jayaweera, f d Government Agent i Yalpannam (Jaffna), som ett hegemoniskt samhälle. Han om någon borde veta och han är uppriktig i denna fråga vilket är en grundläggande förutsättning för en ändring till det bättre. Vi bör därför se positivt på hans bekännelse och inte vända den mot honom.

Nog sagt nu om JVP och de singhalesiska ideologierna. Välkommen i en ny diskussion kring tamilerna, för nu vill jag koncentrera mig på den tamilska nationalismen som ett led i byggandet av den planerade staten Tamililam.

Peter Schalk

professor i religionshistoria
Uppsala universitet

Tigrarna hyllar döden och martyrskapet

Första gången jag såg cyanidkapslarna trodde jag att det var en ploj, en macho-pryl. Kapslarna bars i snören runt halsen av pojksoldater som bara var 13, 14 år och kom alldeles i skymundan för de maskingevär och muskötter som de höll i.

Detta var i Jaffna i början av oktober 1987 och bara tre dagar senare visste jag att det inte var någon barnlek. 17 gerillasoldater tillhörande LTTE - tamiltigrarna - som tagits till fånga av regeringsarmén hade alla begått självmord genom att bita sönder sina giftkapslar. Tigergerillan var redan då mer en döds-kult än en befrielseerörelse och idag verkar den långt bortom allt sunt förnuft.

Mer än 700 ungdomar har begått självmord med cyanid och många andra har offrat sina liv i självmordsattacker runt kroppen sprängt sig själva och andra i luften.

Det var de som mördade Rajiv Gandhi för två år sedan och det senaste offret var Sri Lankas despotiske president, Premadasa, som föll för en bombman på cykel under 1 maj-tåget.

Jaffna, som behärskas av tigrarna sedan 1990, är idag en sönderbombad stad där döden och martyrskapet glorifieras. Stora plakat fulla med bilder av dem som offrat sig i kampen för en självständig tamilstat, Tamil Eelam, finns överallt.

Cyanidkapslarna är en del i en person- och döds-kult och symboliserar en gränslös lojalitet och offervilja för Tamil Eelam och den karismatiska, mystiske ledaren, Velupillai Prabhakaran, 39 år gammal.

Trots avsaknad av ideologi och religion är hängivelsen total. Rekrutereringen av medlemmar sker bland 12-13-åringar och många barn som vuxit upp med kriget ser det som en dröm och en stor ära att själva få bli tigrar.

Gerillan bildades i början av 1970-talet för kamp mot den singalesiska regimens nakna rasism. 1974 begick en av ledarna självmord hellre än att falla i fiendens händer och det ledde senare till ett förhållande av döden och anskaffning av cyanidkapslar.

Idag har tigrarna omkring 6.000 kadrer, en fjärdedel av dem kvinnor, och

alla bär ampuller, ständigt beredda att ta livet av sig.

Cyanidkapslarna har också blivit en del av LTTE:s kadaverdisciplin och lett till bildandet av rena självmordsförband. Följden är att den lankesiska armén bara kunnat ta enstaka fångar och därför inte vet särskilt mycket om kulturen.

Det finns skäl till att ledaren Prabhakaran lyckats skapa en totalitär kult kring sig själv. Tigrarna har skaffat sig monopol på uppoffringar och patriotism. Bara de kan räknas som martyrer och glorifieras. Andra militanta tamilgrupper har stämpelplats som kriminella, oavsett sina bidrag till Tamil Eelam.

De flesta har likviderats vid det här laget, i vissa fall i massakrer som krävt upp till 300 liv. Regeringstruppernas brutalitet och bombningar gör resten. Civilbefolkningen har fått veta att bara tigrarna kan skydda dem och rädda deras liv. Dissidenter tystas med en kula eller hängs i närmsta lyktstolpe som "informatörer".

Till myten om Prabhakaran bidrar att han fått den tamilska historiens dyrkan av hjältar på hjärnan och ofta jämför sig med en legendarisk tamilkung.

Mytiska guda- och hjältesagor uppblandade med befrielse-teologi är en explosiv cocktail inte bara i det fattiga Syd-asien.

- Vi tänker mer på nästa generation än på vårt folk nu, sa LTTE:s cheffideolog Anton Balasingham till mig härom året.

Men drömmen om Tamil Eelam har redan havererat. 40 procent av befolkningen har flytt och tigrarna har blivit dödens gisslan. Den inre dynamiken verkar mot kompromisser - så många tamiler får inte ha dött förgäves, bara en total seger kan rättfärdiga döds-kulturens acceptering av fred.

Den tamilska civilbefolkningen sökte skydd mot den singalesiska folkmajoriteten, men anade inte att Prabhakaran enbart bjöd på permanent krig, förstörelse och självmord.

Mahatma Gandhi sa en gång att terroristerna är idealister som gått vilse. Det stämmer inte längre.

Bo Gunnarsson

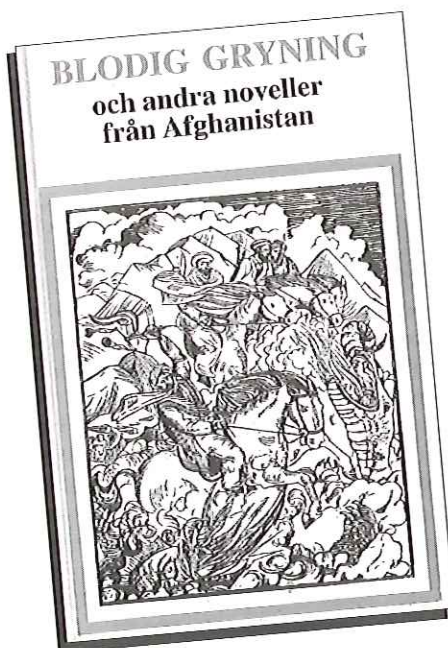
Rik kultur värd att lära känna

Vilken betydelse kan de små orden "ja" och "nej" ha i våra liv? Tillhör du dem som menar att den frågan inte ens behöver diskuteras ska du absolut läsa novellen *Dags att säga ja* av Djalal Nurani. Den ingår i samlingen **BLODIG GRYNING och andra noveller från Afghanistan**, som kommit i en nyutgåva på Svenska Afghanistankommitténs förlag.

Djalal Nurani's samhällskritik är förklädd till en "filosofisk" traktat om de två små ordens avgörande betydelse men dess udd är ändå uppenbar. Med bitisk humor vänder han sig mot missförhållanden och auktoritetsbundenheten, som ju inte bara finns i det afghanska samhället.

Den starka titelnovellen är skriven av **Sayed Makhtum Rahin**, som har ytterligare två bidrag med i urvalet. I *Blodig gryning* skildrar han en Kabulfamiljs öde efter den för Afghanistan ödesdigra militärkuppen i april 1978. Militärens kupp kastade landet in i nära ett decenniums blodig sovjetisk ockupation; den var ett förspel till det drama vars slutakter nu utspelas i Kabul.

Med enkla medel berättar Rahin familjens öde. Det är ett kärleksfullt tecknat porträtt av en av alla afghanska "motståndskämpar" som fått sätta livet till. En lågmäld skildring av människor i ett

afghanskt ämbetsverk sedan medlöparna stödda på ockupationsmakten fått makt. Samma gestaltande av konfrontationen mellan den islamiska vardagen och den nya revolutionerande tid, som inte betydde reformer utan gav upphov till det krig som ödelagt Afghanistan.

Samma motiv, motståndet mot ockupationen, går igen i flera noveller, som ändå inte utgör en trist samling hjältesagor.

Istället kommer här vanliga människor oss till mötes; människor som i sin vardag försvarar en människovärdig tillvaro; sin heder, sin tro, sitt och de sinas liv.

De flesta författare som bidragit har det gemensamt att deras ämnen både har en stark lokalfärg — det är ingen tvekan om att scenen är Afghanistan — och är allmän-giltiga. Det går att föreställa sig och känna igen sig, trots avstånd och skillnader i kultur och erfarenhet. Om än inte i detaljer förstås.

Här finns också noveller från före kriget. Föga förvånande är perspektivet och tonen i dem annorlunda. Några av dem, som den nämnda *Dags att säga ja*, är skrivna av författare som anslöt sig till de kommunistiska militärernas regim och som under hela ockupationen fortsatt att verka i Kabul. I satiriska vändningar kritiserar de det afghanska samhällets traditionella värderingar, ofta mycket dråpligt.

Också deras noveller bidrar till att Afghanistan blir tydligare, nyansrikare.

Novellsamlingen ger inblickar i afghanska tänkesätt och är på så sätt ett tithåll in i framtiden. Afghanistan är inte bara förstörelse och krig, Det har också en rik kultur värd att lära känna. Också där ägnar sig människor åt kärlek och drakflygning.

Anders Davidson

Flyktingar träder fram som individer

Vår tids största flyktingström har vänt. Afghanerna reser nu hem. Deras decennielånga tillvaro i flyktingläger i Pakistan skildrar **Kristina Talja** gripande i text och bild i boken **Varje dag räknas** (Svenska Afghanistankommittén).

Inte minst genom det rika bildmaterialet men också genom de afghanska flyktingarnas egna berättelser låter Kristina Talja läsaren möta afghaner, främst kvinnor och barn, som levande människor. De träder inte fram som anonyma, främmande muslimer. Den tecknar individuella människöden. Bakom statistiken — fem, sex, sju miljoner människor (varannan afghan!) på flykt — visar Talja en syster och en bror.

Det faktum att många levnadsöden är likartade har, när Kristina Talja i artiklar och på skolor berättat om sina möten, ibland givit reaktionen att det är enahanda att lyssna till sådant upprepat elände. I boken besvarar hon den sortens klagan: det

är det som är så fruktansvärt, de är miljoner med s a m m a historia om massakrer och bombningar, om skövlade och sönderskjutna byar.

Ändå är det inte en eländesskildring. Visst har de här afghanerna

drabbats svårt, visst lider de av minnen och många därtill av fysiska skador, men Kristina Talja visar också att människor mitt i denna svåra situation är förmögna att känna stolthet. Offer och fångna i lägren men samtidigt självständiga, drömmande, fria.

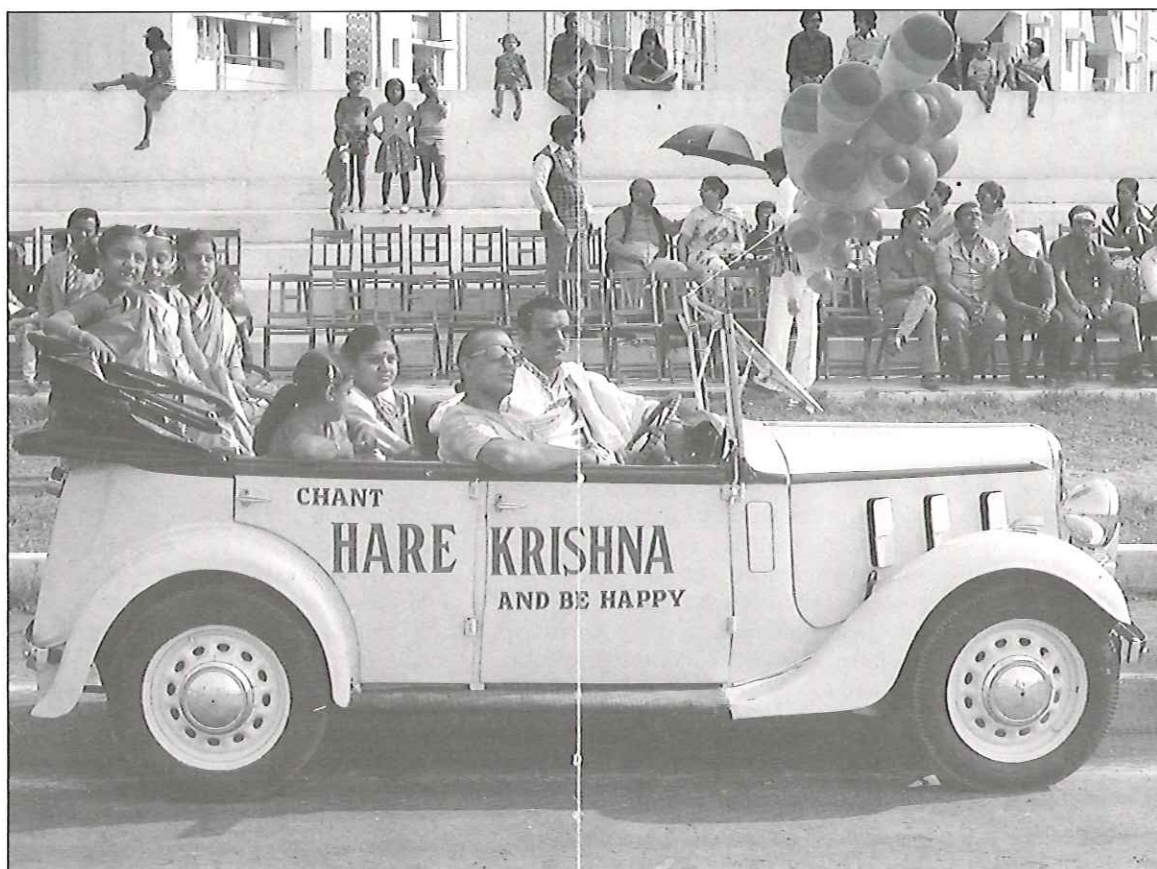
Sedan i våras återvänder de nu till sitt sönderslagna Afghanistan, som efter fjorton år äntligen fått fred. Många som inte minns byn där de föddes, många som bara hört talas om hembyn, många som inte kommer att återse sitt hem; där finns bara en grushög eller en vägg.

I bokens förord frågar Carl Schönmeyr, mångårig UNICEF-chef i Afghanistan på sextioalet och i Pakistan på åttiotalet: "Angår oss dessa människors problem fortfarande? Deras mångåriga landsflykt lider ju mot sitt slut?"

Mitt svar är självklart och *Varje dag räknas* anbefalles alla som intresserar sig för världens stora humanitära frågor. Som Schönmeyr konstaterar är det afghanska folkets framtid en sådan fråga och det föreligger en risk att det grymma Afghanistan-krigets offer glöms bort för andra tragedier.

För orkar vi med mer än en fråga i taget?

Anders Davidson

←
The Statesmans veteranbilsrally som startar på General Command Stadium en tidig söndagsmorgon i januari varje år är en magnifik tillställning. Det finns massor av fungerande förkrigsbilar kvar i trafik i Calcutta.

Foto: Michel Gelenine/Insight Guide Calcutta

Efterlängtdad Calcuttaguide

Calcutta är en av världens mest fascinerande städer. Det tycker jag själv efter att ha tillbringat sammanlagt över två år i den myllrande storstaden i östra Indien, med dess osannolika kontraster på alla områden och där människor, kulturer, språk och religioner mötts och smält samman på ett sätt som gör Calcutta till den i särklass mest spännande av de indiska storstäderna.

Smutsen, fattigdomen och de stora slumområdena finns där och ska självklart inte förringas, men allting bör ses relativt. I alla indiska storstäder lever ca en tredjedel av människorna i mer eller mindre usla slumområden. Calcutta är inget särfall, det är t o m så att fler bor i slummen i affärsmetropolen Bombay än i Calcutta – men ändå är det just Calcutta som genom alla år fått symbolisera mänskligt armod och elände inte bara i Indien utan i hela världen.

Att staden har så oändligt mycket mer att erbjuda besökaren än att blott utgöra ett studieobjekt för fattigdom och fattigdomsbekämpning kommer bort. Och trots att min egen entusiasm över människor och miljöer i Calcutta delas av de flesta resenärer som stannat ett tag i staden och kommit över den förvirring och kulturchock som först drabbar en i en så totalt annorlunda miljö, är det ofta svårt att bli trodd när man hemma i Sverige berättar om Calcuttas skönhet och storhet.

De guideböcker som hittills funnits har heller inte förmått skingra eländesmyten, och i de få aktuella stadsbeskrivningar som funnits har sakfel och missvisande kartor varit legio. Lonely Planets tjocka Indienguide är ett undantag, suverän i sitt slag med all tänkbar information in i detalj för lågbudgetresenären, men Calcuttaavsnittet är inte särskilt originellt.

Men nu äntligen finns den här – den första guideboken om Calcutta som på ett kunnigt och positivt sätt presenterar stadens oerhörda mångfald och vitalitet. Det är APA Publications i Singapore som gett ut **Insight City Guide to Calcutta**, sammanställd av **Michel Vatin** och med bidrag av en lång rad skribenter med anknytning till Calcutta. Mest namnkunnig är konstnären **Paritosh Sen** som står för bokens texter om konstliv och måleri samt om den egenartade, kalligrafiska graffitikonst som sätter sin prägel på Calcutta.

I övrigt har boken välskrivna kapitel om stadens historia, arkitektur, dess mosaik av olika folkslag och religioner, om kinesbefolkningen, bengalisk mat etc. Därutöver presenteras på ett pedagogiskt sätt stadens olika delar, den koloniala "Vita" staden, norra Calcutta med alla sina palats och marknader, flodstränderna längs Hooghly samt södra Calcutta. Boken innehåller detaljerade förslag till stadsrundturer till fots eller per taxi, och det är häpnadsvä-

kande hur väl författarna och i synnerhet Michel Vatin själv, lyckats täcka in i stort sett varenda plats av intresse i Calcutta. Och man har inte nöjt sig med det, utan särskilda kapitel tar upp de intressanta f d portugisiska, danska, franska och holländska enklaverna norr om Calcutta, liksom det tiggerrika mangroveträskområdet Sunderbans i floddeltat samt de buddhistiska historiska platserna i Bihar på en natts resas avstånd från Calcutta.

Men boken hade inte varit vad den är om det inte vore för bildmaterialet. Det är fullständigt enastående. Jag har aldrig tidigare sett så underbara bilder från Calcutta, alla i färg. Det är ett sant nöje bara att bläddra igenom boken, vare sig man planerar att åka till Calcutta eller ej.

Insight Guide of Calcutta fyller ett hål och rekommenderas å det varmaste.

Lars Eklund

SYDASIEN har inlett samarbete med utgivarna av Insight Guides. Vi har därför nöjet att till våra läsare kunna sälja guideboken om Calcutta till särskilt lågt pris, endast 175 kronor inkl. porto. Sätt in pengarna på postgiro 79 54 96-9 SYDASIEN, märk talongen "Calcutta-guiden".

Islam och väst: Det dubbla missförståndet

Akbar S Ahmed: *Postmodernism and Islam. Predicament and promise.* Routledge. London and New York 1992. Förord plus 294 sidor.

Den pakistanske antropologen Akbar S Ahmed, verksam vid bl a universitetet i Cambridge, fortsätter i sin senaste bok att analysera aktuella frågor gällande muslimsk kulturell identitet (se Sydasiens 3/90 för recension av hans tidigare bok). I sin "Postmodernism and Islam" analyserar han med hjälp av många konkreta exempel de ömsesidiga relationerna mellan islam och postmodernismen. För Ahmed är den postmoderna eran en positiv period i det mänskliga intellektets historia, därför att den accepterar mångfald och bryter ner etablerade strukturer på ett sätt som för folk och kulturer närmare varann.

Ändå är postmodernismen ett västerländskt fenomen, där medierna spelar en avgörande roll. Många muslimer ser den som ett hot mot sina grundläggande värden. Detta beror främst på mediernas syn på islam som ett växande hot mot den västerländska världen, nu när sovjetblocket har försvunnit. I dag reduceras i många västerlänningars ögon de muslimska samhällens egenart till fenomen som dödsdomen mot Salman Rushdie, fanatiska fundamentalistiska grupperns våld och den kriminella regimen i Bagdad.

Situationen har blivit sådan att den muslimska världen i allt större utsträckning isolerar sig. Chauvinistiskt och våldsamt avvisar man också de positiva sidorna av västerländsk kultur. Denna reduceras till några negativa stereotyper som sexuell promiskuitet, familjens upplösning, den moraliska och andliga dekadensen. Dessa reaktioner förstärker de västliga attacker-

na. En ond cirkel uppstår. Ahmed hävdar att muslimerna därmed inte förmår att bibehålla sin defensiva hållning och ger upp grundläggande muslimska karaktärsdrag som balans, fördragsamhet, kunskap och tålmod. Ahmeds syfte är att minska den klyfta som uppstått genom denna dubbla missuppfattning, genom att identifiera dess historiska och kulturella orsaker.

Bokens mest intressanta del utgörs av en analys av hur det hellenistiska inflytandet på de tre semitiska civilisationerna är väsentligt för att förstå dagens kulturella skillnader mellan västerländska och muslimska länder. Ahmed utreder hur grekernas filosofi och världsordning togs emot och uppfattades av judar, kristna och muslimer. Han visar hur de ortodoxa började minska avståndet mellan de muslimska tankeskolorna och den grekiska attityden och dess speciella öppenhet för nya idéer. Men det intellektuella klimatet förändrades efter det att Bagdad erövrades av mongolerna 1258. Vid samma tid började man i Europa sakta anamma en ny tro på framsteg och förnyelse.

Ahmed tror att muslimernas avvísande av de grekiska idéerna om ifrågasättande samtal och fritt resonering och deras prisande av en svunnen storhetstid - profeten Mohammeds gyllene tid - kan förklara mycket av den i dag så djupgående klyftan mellan islamiska och västerländska attityder till livet, konsten, vetenskapen och samhället.

Den grekiska synen på världen har fortsatt att präglade västerländska idéer fram till i dag, med postmodernismen och dess flexibla ideologi som ett av de senaste exemplen. Detta sätt att tänka kan för en muslim bara upplevas som suspekt och farligt.

Alain Lefebvre

Översättning: Sören Sommelius

Äventyrlig kvinna med mycket skinn på näsan

Marianne Ahrne: *Äventyr, Vingslag* Norstedts 1992.

När jag började den här boken visste jag inte om jag någonsin skulle kunna skriva igen.

Så formulerar sig Marianne Ahrne när hon summerar sin reseskildring *Äventyr, Vingslag*.

För Ahrne har resandet varit en paradox. Å ena sidan har längtan efter äventyret drivit henne, men samtidigt har hon hela tiden sökt efter det bestående, en vila mitt i rörelsen. Och nu i sin medelålder känner hon att resan är över - "Det förflutna har lagt sig till ro, framtiden är ett oskrivet blad, men vad som helst är inte längre möjligt."

Oavsett om man kan identifiera sig eller ej med Marianne Ahrne i hennes stundtals lite väl djupsinniga resonemang om tillvaron är detta en trevlig bok, reseberättelser av en kvinna med mycket skinn på näsan. Hon är självutlämnande och ger sig hän åt upplevelserna, vare sig det gäller intensiva voodoo-sessioner på Haiti eller elefantritter i Nepals djungel.

Indien är det land som kommit att påverka Ahrne allra mest, och det är dit hon ständigt återkommer. I boken finner vi den fullständiga berättelsen kring hennes kamel Silvia of Sweden i Jaisalmer - välbekant efter den läckra TV-filmen härom året. Och i Bombay finns gatubarnen som Marianne Ahrne gjort till sina fadderbarn. Det är otroliga berättelser som serveras i boken, Indien sett från helt andra perspektiv än man är van vid.

Lars Eklund

Nyanserat och personligt om livet i Bangladesh

Ända sedan jag var liten har Bangladesh varit liktydigt med svält och lidande. Under mina uppväxtår avlöste katastroferna varandra i TV-rutan.

När jag för två år sedan flög in över Bangladesh hade jag därför en bild i mitt inre i svart och vitt, och betydligt mera svart än vitt. Men när flygplanet bröt igenom molntäcket såg jag en förtjust en fantastisk grönska breda ut sig under oss. Vad jag dittills inte vetat var att Bangladesh är ett oerhört bördigt land.

Antologin *Vår bok om Bangladesh* är en läsebok för skolorna som försöker ge en

mera nyanserad bild av landet. Den utgör resultatet av en fältstudieresa till Bangladesh som ett antal lärare från Älvsborgs län gjort.

Boken är sammansatt av brottstycken som avspeglar författarnas mycket personliga upplevelser av mötet med människorna i Bangladesh. Den ger ansikten åt dem som vi gärna ser som en enda passiv och lidande massa.

Och ansiktena är viktiga, för det är genom dem som vi kan få en uppfattning om hur verkligheten ter sig. Verkligheten är inte en svart-vit polaroidbild, utan den är fylld av aktiva och hoppfulla människor som arbetar med att förändra sin situation.

Boken innehåller också en kort förklaring till hur det bördiga Bangladesh kunnat bli ett av världens fattigaste länder. Detta är en viktig bit och hade i mitt tycke förtjänat större utrymme.

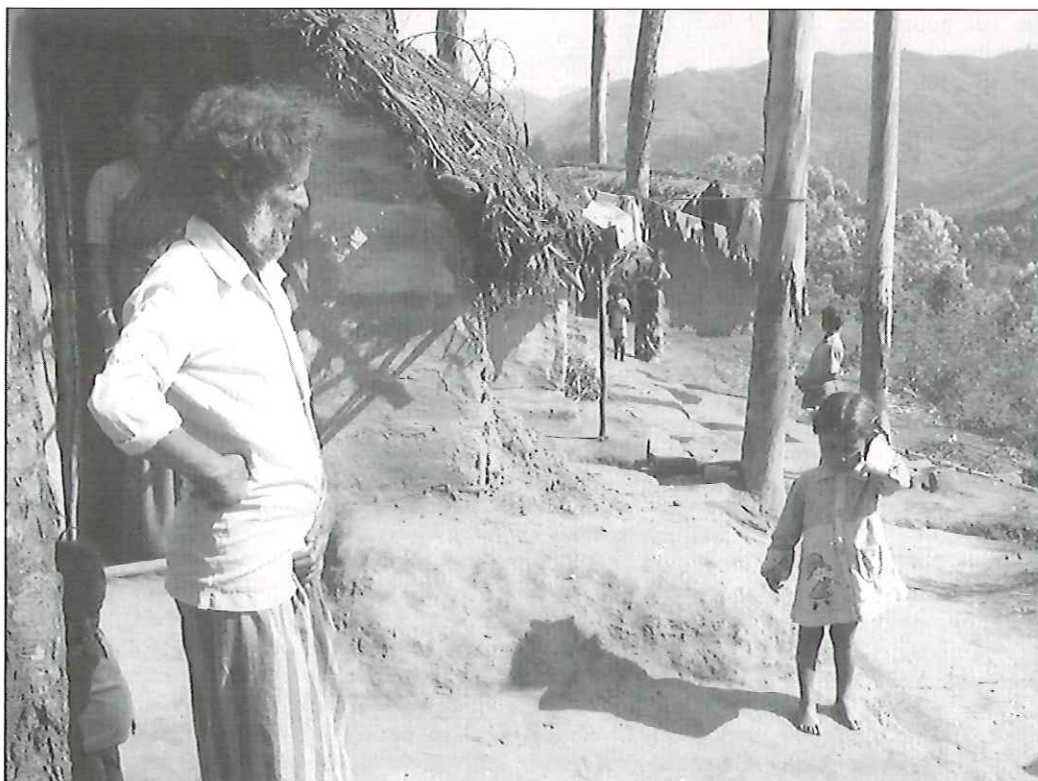
Boken vänder sig främst till högstadiet. Den är lättläst, späckad med bilder och ger en personlig inblick i livet i Bangladesh. Skolor kan köpa boken för endast 25 kronor.

Vår bok om Bangladesh kan beställas direkt från bokens redaktör **Tor Backman**, Fahlgrensgatan 10A, 652 21 Karlstad. Tel nr 054-18 62 26.

Karin MacLennan

COPE ger styrka åt de svagaste

Det utbildningsprojekt som för ett par år sedan inleddes av den svenska stipendieföreningen COPE har nu i halvtid utvärderats av en lankesisk konsult. Projektet syftar till att ge yrkesutbildning eller annan högre skolning till utbildningslösa bland plantagearbetare eller f d plantagearbetare i Sri Lanka och södra Indien.

De lokala områden utan skolor i närheten. COPE kan bli räddningen.

samarbetspartnerna har bra kontroll över stipendierna och balansen bland de till vilka man ger stipendier är god, skriver den lankesiske konsulten. Men glöm inte huvudmålet: att höja en utsatt grupps kompetens och se till att stipendierna involveras i arbetet med att utveckla den egna gruppens livsvillkor.

Det kan inte nog understrykas hur bildningsmässigt eftersatt plantagearbetargruppen är, skriver rapportförfattaren Sunil Bastian som arbetar vid det Internationella Centret för Etniska Studier (ICES) i Colombo, Sri Lanka. Bastian är specialist på just denna grupps förhållanden, och han har tidigare anlitats av det svenska biståndsorganet SIDA för studier i samband med de olika insatser som SIDA gör för plantagebefolkningen.

Bastian är dock skeptisk till tanken att ett stipendieprojekt av den här typen leder till nån slags allmän levnadsnivåhöjning för den grupp man riktat in sig på. Däremot måste man hålla hårt på målet att så långt möjligt engagera stipendierna i byutveckling och annat utvecklingsarbete så snart de skaffat sig sina utbildningar.

Med 238 stipendiaterna i Sri Lanka hösten 1992 har projektet nått långt över målet

även om de flesta inte når längre än till motsvarande förberedande gymnasiekompetens. Det är gott nog, tror Bastian och pekar på att fördelningen mellan pojkar och flickor (46 resp 54 procent) är bra liksom den etniska fördelningen (76% plantagetamiler och 24% singaleser).

Det kommer ta ytterligare fyra år innan alla 238 blir klara med sina utbildningar och ekonomin klarar inte fler stipendiaterna. Denna tid bör nyttjas till att sätta igång planerna på att involvera dem i utvecklingsarbete och slipa uppföljningen av själva studierna, skriver Bastian. Det är ett viktigt mål för the Coordinating Secretariat for Plantation Areas, COPEs samarbetspartner i Kandy i de centrala högländerna i Sri Lanka.

För den indiska delen av projektet konstateras att de f d plantagearbetare som sedan 1964 repatrierats dit från Sri Lanka blir mer upplöst som samhällsgrupp genom att de sprids geografiskt och genom att bara ett fåtal hamnar i plantageverksamhet. För den uppväxande generationen betyder det att dess medvetande och dess ambitioner "befrias" från det trånga livet på plantager-
na.

För att infria dessa ambitioner och kunna konkurrera på en bredare arbetsmarknad krävs högre utbildning än för motsvarande grupp i Sri Lanka. Detta krav har kunnat infrias av projektets indiska samarbetspartner, the Island Trust/the 4M i Kotagiri, en liten bergsstad i det inre av Tamil Nadu. Bastian konstaterar att 4M inte är en välgörenhetsorganisation, men väl

en rörelse som på bred front arbetar för att

organisera och medvetandegöra sin målgrupp samtidigt som man arbetar med att förbättra levnadsnivån.

4M:s stipendier inriktar sig huvudsakligen på gymnasienivå och däröver och involveringen av stipendierna i organisationens utvecklingsarbete är redan idag påtaglig, menar Bastian. Men antalet stipendiaterna är färre än i Sri Lanka, 147 st, vilket dock också det ligger långt över projektets ursprungliga mål (50 st per land). Bastian pekar dock på att man måste ta in än fler i rena yrkesutbildningar. Det är viktigare än att sprida stipendierna geografiskt vilket kan göra projektet svåröverblickbart.

I det indiska fallet finns dock möjlighet att ta in fler stipendiaterna eftersom man än så länge inte ens förbrukat halva treårsbudgeten. Men försiktighet anbefalles, och 4M råds att studera utbildningsbehoven noggrant. Till detta finns pengar eftersom man hittills inte använt några av de tilldelade pengarna till administration. Och det finns pengar avdelade för det.

Thomas Bibin

INDIEN

Världsbanken drar sig ur dammprojekt

Efter den massiva internationella miljökritik som riktats mot Indiens pågående dammbyggnadsprojektet Sardar Sarovar i Narmadafloden har nu Världsbanken dragit sig ur finansieringen.

Formellt skedde det genom att den indiska styrelseledamoten i banken den 30 mars meddelade att Indien inte ämnar lyfta de ca 170 miljoner dollar av Världsbankens beviljade lån till projektet som ännu inte utbetalats. Meddelandet kom dagen innan den av Världsbanken uppställda fristen för vissa specificerade åtgärder löpte ut, och är en bekräftelse på att de miljöstudier och planer för tvångsförflyttningar som borde ha föregått 1985 års godkännande av projektet ännu inte är fullföljda.

Det är känt att Världsbanken under våren hotat med att stoppa sina utbetalningar eftersom arbetet i Indien inte tillnärmelsevis uppfyllde villkoren. Genom att självmant avsäga sig resten av lånet slipper Indien ett förödmjukande avslag från banken.

Den indiska regeringen har förklarat att man ämnar fortsätta med det omfattande elkrafts- och bevattningsprojektet som berör stora delar av västra Indien, men det blir svårt att skaffa fram de ca 3 miljarder dollar som det beräknas behövas för att bygga de sammanlagt 30 stora och 3.000 mindre dammar som ingår i projektet. Och inom rörelsen Rädda Narmada som i flera år försökt stoppa projektet ser man Världsbankens avhopp som en seger:

– Detta är helt klart en seger för de tusentals staminvånarna och bönderna i dalgången, liksom för de inhemska och internationella grupper som stött dem, förklararade Rädda Narmada-rörelsens ledare Medha Patkar (som 1991 tilldelades det s k alternativa Nobelpriset).

– Det är en seger för vår kamp mot inte bara den här dammen utan mot andra "utvecklingsprojekt" som finansieras och drivs med internationell hjälp i strid med våra prioriteringar och mål.

PAKISTAN

Premiärministern avsatt

Den 18 april avskedade president Ghulam Ishaq Khan den folkvalde premiärministern Nawaz Sharif efter en lång tids maktkamp dem emellan. Det var tredje gången på 10 år som pakistanska premiärministrar avsatts, första gången var det president Zia-ul Haq som avskedade sin premiärminister M K Junejo, andra gången var 1980 då Ishaq Khan avskedade Benazir Bhutto. I alla fallen har motiveringen bakom presidentens agerande sagts vara korruption, nepotism och vanstyre.

Tredje premiärministern nerkörd! Samtidigt utlovar president Ishaq nyval i Pakistan.

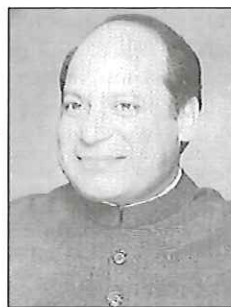
Ishaq Khan utsåg genast en avhoppare från Sharifs koalitionsregering att leda en bred interimregering i avvaktan på nyval inom tre månader.

Av de femton ministerposterna fick Benazir Bhuttos oppositionsparti PPP besätta sex, något som ses som ett bevis för att Bhutto accepterade Ishaq Khans egenmäktiga avskedande av Sharif, trots att PPP tidigare kämpat mot den starka presidentmakten som Zia-ul Haq införde.

Mest anmärkningsvärt utsågs Benazirs make Asif Ali Zardari, som nyligen frige- vits på borgen efter 2,5 år i fängelse, till minister. Försoningen mellan Ishaq Khan och PPP är dock skör, och Khan har vägrat att tillmötesgå PPP:s krav på att också upplösa provinsparlamenten och utlysa nyval till dem.

Muslim League splittras

Huvudfraktionen av Muslim League, som utgjorde det dominerande partiet i Islamiska Demokratiska Alliansen, premiärminister Nawaz Sharifs koalitionsregering som avsattes av president Ishaq Khan

Nawaz Sharif

den 18 april, har splittrats. Den ena gruppen är Nawaz Sharif trogen och valde denne till partipresident den 7 maj, medan den andra fraktionen som valt att samarbeta med Ishaq Khan valde Hamid Nasir Chattha till ledare. Chattha fungerar f n som tillförordnad regeringschef i interimregeringen som har i uppgift att förbereda nyval.

Splittringen slår hårdast i provinsen Punjab, som varit Nawaz Sharifs maktbas.

SRI LANKA

UNP segrade i lokalvalen

Sri Lankas regeringsparti UNP förkla-

rade sig som segrare i lokalvalen i maj. Partiet vann makten i sex av sju provinsråd, alla utom den västra, där huvudstaden Colombo ligger. Det var mycket mer än väntat.

– Men det kommer att bli mycket svårt för regeringen att fungera eftersom huvudstaden styrs av ett oppositionsparti, sade en politisk bedömare till AFP.

Valet gällde sju av Sri Lankas nio provinser. I de tamilskt dominerade områdena i norr och öster gjorde inbördeskriget det omöjligt att hålla val.

Det regerande UNP (Förenade nationella partiet) har kontrollerat de sju provinsförsamlingarna sedan valet 1988, som bojkottades av det ledande oppositionspartiet.

Ny president vald

Tidigare premiärministern D B Wijetunga, 71 år gammal, valdes av parlamentet till ny president i Sri Lanka vid en omröstning den 7 maj. Wijetunga ska inneha ämbetet fram tills december 1994 då den mördade presidenten Premadasas mandattid skulle löpt ut. Till ny premiärminister utsåg Wijetunga förutvarande industriministern Ranil Wickramasinghe.

D B Wijetunga

Nya dödstal från lankesiska militären

Enligt uppgift från den lankesiska militären har totalt 1.154 soldater dödats under 1992 i kriget i nordost. Under samma tid ska 2.876 gerillasoldater ha dödats. Antalet civila offer nämns inte, men erfarenheter från tidigare i det krig pekar på att för varje stridande dödas minst tre eller fyra civila. Man må således räkna med minst 16-20.000 dödade i inbördeskriget under 1992.

Risikfritt folk mord enligt Amnesty

Amnesty berättar i sin senaste rapport att myndigheterna i Sri Lanka sedan mitten av 1991 medger att militären och de s k home guards dödar civila på östkusten. Men undersökningarna av dessa fall motsvarar inte internationellt erkända krav och uppföljningarna är långsamma.

Men bara ett enda av dessa fall har undersökts och nått domstol. Det var en massaker på 67 civila i byn Kokkadichholai utförd av militären i juni 1991. De dödade släktingar har fått ekonomisk kompensation och 20 soldater ställdes inför en militärdomstol. 19 av dem friades helt och 1 fälldes, men inte för mord utan för ett blygsammare brott.

Den lankesiska regeringen vägrar dessutom fortsättningsvis att avskaffa den s k immunitetslagen som ger ansvarsfrihet för den som dödar "misstänkt terrorist". Inte heller vill man gå med på att undersöka de försvinnanden som skedde före 1991, vilket gäller de allra flesta. Dessutom tenderar vittnen till "försvinnanden" själva att "försvinna".

Legendarisk vänsterledare död

Vänsterledaren och "maoisten" N Sanmugathanan dog i Birmingham, England den 8 februari efter en längre tids sjukdom. Sanmugathanan blev 73 år och han ledde i många år det kinavänliga CPC (Ceylons Kommunistparti) och den närstående Red Flag Union, en fackförening bland plantagearbetarna.

Cancer och HIV ökar i norra Sri Lanka

Enligt hälsovårdsmyndigheten i Jaffna ökade antalet döda i cancer mellan 1991 och 1992 från 585 till hela 11.000 i norra Sri Lanka. Forskare hänvisar till giftiga rökgaser som utlöses genom det omfattande bombkriget.

I söder rapporterar hälsovårdsmyndigheterna 22 kända AIDS-fall i landet. Antalet HIV-smittade tros vara minst 1.000 men landets chefsvirolog menar att det finns minst 2.500 smittade, en ökning med 300% bara på ett år.

Hekmatyar lägger Kabul i ruiner

Situationen i Kabul, Afghanistans belägrade huvudstad är alltmer desperat. I de häftigaste striderna sen augusti i fjol uppges mer än 500 människor ha dödat och 3.000 skadats under fem dagar i maj. Ett regn av raketer och gatustrider hindrade de skadade från att föras till sjukhus och många lik låg spridda på gatorna.

Förhoppningarna om att nå en vapenvila är minimala och många bedömare anser att detta kan vara det avgörande slaget om Kabul och makten.

Situationen är helt absurd: Mannen som lägger Kabul i ruiner och håller 500.000-800.000 människor som gisslan och instängda i huvudstaden utnämndes för bara två månader sedan till landets premiärminister. Fredsavtalet nåddes i Islamabad i Pakistan och bekräftades med en gemensam pilgrimsfärd till Mecka men kollapsade eftersom ledaren i fråga inte vågade åka till huvudstaden.

Kabul i ruiner

Gulbuddin Hekmatyar, ledare för fundamentalistiska Hizbi-islami har lagt stora delar av Kabul i ruiner, dödat minst 3.000 människor och drivit halva stans befolkning på flykt sedan augusti i fjor. Nu har han gått samman i en ohelig allians med de Iran-stödda shiamuslimerna i Wahdat som redan behärskar stora områden inne i huvudstaden. Hekmatyar söker uppenbart en militär seger.

Urladdningen nu beror till stor del på att han vill ha bort sin ärkerival, mujaheddinledaren, Ahmad Shah Massoud från försvarsministerposten vilket varken denne eller president Rabbani kan godta.

Rebellerna har erövrat Darulamanpalatset där försvarsministeriet är inhyst och uppges ha tagit tillfånga hundratals medlemmar i uzbekmilisen.

Uzbekledaren Rashid Dostum som styr minst fem provinser i norr och kontrollerar nästan hela flygvapnet, har gått in i kriget på regeringens sida och bombar både

Darulaman och andra rebellpositioner.

Massoud å sin sida har flyttat tungt artilleri upp på höjderna runt Kabul för att kunna slå ut det väntade anstormningsförsocket.

Inne i Kabul rasar gatustrider mellan regeringstrupper och shiarebeller. Stan är sen månader tillbaka rent militärt likt ett lapptäcke. Rivaliserande krigshäror kontrollerar sina kvarter, bara metrar skiljer deras territorier. Hårda strider med granatkastare och AK47-gevär utkämpas kring Röda korsets före detta sjukhus som ockuperats av Wahdat. Regeringen hävdar att man avancerat västerut och erövrat ruinerna av den övergivna polska ambassaden. Striderna närmar sig också stans centrum och delar av den gamla staden brinner.

Hekmatyars trupper har stängt av tillfartsvägarna från söder och stoppat alla leveranser av livsmedel och medicin från Pakistan. De kontrollerar också elverket och Kabul har därför mörklagts. Bara raketer lyser upp himlen. Flygplatsen är stängd och det råder redan brist på allt, särskilt medicin. Det är troligt att Hekmatyar försöker att svälta ut staden.

- Vissa delar av Kabul ser ut som Dresden efter andra världskriget, uppger den brittiske minröjaren John Lane som är en av de få utlänningar som finns kvar i stan.

Kvinnor och barn försöker desperat att fly ur staden medan tanks och stridsvagnar rasslar förbi dem. De flesta stoppas efter bara några kilometer eftersom striderna är så intensiva.

Hekmatyars strykor ligger väl nedgrävda bakom en bergsrygg och skjuter de flesta av sina terrorvapen helt blint. Därför är också de flesta av offren i detta oerhört brutala krig civila. Hundratusentals raketer och missiler har redan avslöjats och Hekmatyar har förmodligen tillräckligt med vapen för ännu ett halvårs krig.

Bo Gunnarsson

Indiske antropologen medgav svagheter i sin danska studie

Prakash Reddys fältarbete (som SYDASIEN skrev om i nr 1/93), väckte mycket uppmärksamhet i danska massmedia, vilket visar att det finns ett stort intresse för att förstå dansk kultur. Kanske låg det något i Reddys kritik.

Danska antropologer kritiserade dock Reddy för att han inte försökt förstå

samhället inifrån, utan att han i stället hade utgått från den indiska kulturen och därför kommit att betona bristerna i det danska samhället.

I ett uppmärksammat TV-program som följt Reddy under hans studier i byn Hvilsager, och också då han senare kom på återbesök, erkänner också Reddy att

han insett hur svårt det är att lära känna och förstå en annan kultur, speciellt en kultur som är så vitt skild från hans egen. Han menar att det kanske är just den insikten som kan öka respekten och förståelsen mellan kulturer.

Birgitte R. Sørensen

**Avsändare:
SYDASIEN
Box 1142
221 05 LUND**

**POSTTIDNING
BEGRÄNSAD EFTERSÄNDNING**
Vid definitiv eftersändning återsänds försändelsen med nya adressen noterad på baksidan

Här kunde ditt namn stått förtryckt om du betalat årsavgift. Ett år (= 4 nummer) kostar 120:- i Sverige. (Institutioner 150:-). Övriga Norden 150 kr, övriga världen 180 kr.
Postgiro 79 54 96-9 SYDASIEN.

**Utgivningspostkontor
LULEÅ 1**

Drakdansen och salladsblad

Ljudet av trummor och smällare blir klarare och klarare. Jag går närmare och plötsligt, i en trång gränd, ser jag en stor folkmassa framför mig.

Trumslagandet är intensivt och till dess rytmer dansar flera drakar. Det kinesiska nyårsfirandet pågår för fullt.

Jag befinner mig nämligen i de gamla kinesiskvarteren mitt i stan. Här bodde det en gång närmare 200 000 kineser, men idag återstår i hela Calcutta endast 15 000. Drakarna är färggranna men ser skräckinjagande ut med sina stora ögon, vidöppna käftar och långa svansar. Det är mest unga män som deltar i drakdansen medan 100-tals nyfikna åskådare tittar på. De flesta i gränden är kineser men många hinduer och muslimer tittar förvånat på firandet.

Från fönstren hänger det spön i långa linor som nästan når till ner folkmassan. I linorna hänger det röda kuvert med penninggåvor, salladsblad och paket med ett-öres smällare. Det är meningen att draken ska fånga gåvorna genom att klättra upp på andras axlar och på så sätt nå det hägrande målet.

Precis när den utsträckta handen ur drakens gap skall nå gåvan rycker personen uppe i fönstret till i spöet och lurar draken.

Så här fortsätter det ett tag till tills draken får tag i linan. En ung grabb tänder smällarna och slänger dem nära draken. Hela gränden fylls av frän rök som sakta stiger i skyn, för att snabbt upplösas. Drakdansen fortsätter vidare till nästa hus.

Det kinesiska nyårsfirandet hålls i slutet av januari och brukar vara i tre dagar. Tangra, där de flesta kineserna bor, ligger i östra Calcutta, och här anordnas fester och otaliga drakdanser natten lång.

En tradition som betyder mycket för kineserna i Calcutta är besöket i Achipur där den förste kinensen en gång bosatte

Calcuttas kinesbefolkning vallfärdar en gång om året till byn Achipur, där den förste kinesen bosatte sig.

Nyårsfirande i kinesstadsdelen Tangra

sig. Hans riktiga namn är Young Tai Chew men kallas för Ah-Chi. Byn har fått sitt namn efter honom och enligt sägen skulle Ah-Chi fått så mycket land av britterna som han kunde täcka in på en hel dags ridande...

Numera är byn ett lugnt ställe med lantbrukare, men under nyårsfirandet ändrar platsen helt karaktär. Kineser väller in för att besöka det lilla taoistiska templet och Ah-Chis gravmonument.

Templet är så litet att man måste huka

sig för att inte slå i taket men väl inne möts man av en fin innegård. Framför templet som är tillägnat jordguden står ett avlångt bord fyllt med mat. Varje familj har med sig offergåvor som nyrostade grisar, kycklingar frukt och kex. Vid bordets ände finns ingången till templet och där inne är det väldigt rökigt efter alla rökelse som det viftas med till ljudet av klockor.

Till själva gravmonumentet är det ungefär en kilometer och dit åker man med rikshaw om man vill. Framför det hästskoliknande monumentet flyter floden Hoogly, med sitt ljusbruna vatten, sakta fram. Än en gång öppnas alla paket med mat som lägges framför graven medan man tillägnar Ah-Chi en tanke. Det är bara trettio år sedan som de första kineserna kom hit med båtar från Calcutta. Stämningen var hög ombord med spel och dobbel men sedan 1962 års krig med Kina har inga tillstånd för turerna delats ut. Tiderna har förändrats och till råga på allt sägs Ah-Chi spöka och spela byn ett spratt...

Jan-Erik Karlsson